

Duchovná obroda ozbrojených síl Slovenskej republiky

1. Človek v uniforme

Vojaka by sme mohli definovať ako človeka v uniforme. Vojak je človekom ako všetci ostatní ľudia. Avšak skutočnosť, že nosí uniformu Ozbrojených síl vyjadruje jeho zvláštne postavenie a s ním spojené zvláštne úlohy, ktoré má ako človek v rámci ľudskej spoločnosti plniť. Je samozrejmé, že skutočnosť, že vojak je človekom, je prvoradá. Človek môže vykonávať rozličné úlohy a povolania – a jednou z nich je aj povolanie vojaka. Ale žiaden vojak nemôže nebyť človekom.

Táto krátka – a úplne samozrejmá úvaha – nás vedie k tomu, že je dôležité dobre pochopiť úlohu vojaka, ale ešte dôležitejšie je pochopiť úlohu a povolanie človeka, ak chce byť konkrétny človek dobrým vojakom.

Aké je teda poslanie vojaka?

V zásade je to obrana vlasti a obrana mieru. Preto, že narušitelia integrity štátu alebo mierového života používajú spravidla násilie, býva nevyhnutnosťou používať v boji proti nim silové prostriedky – zbrane. Uvedené skutočnosti vytvárajú v praxi širokú škálu vojenských špecializácií, zbraňových systémov a vojenských doktrín. Túto vojenskú odbornosť však vojak nevykonáva ako súkromná osoba, lež práve uniformou a vojenskou prísahou / v prípade profesionálov aj pracovným pomerom/ je zaradený do veľkého spoločenstva príslušnej armády a svoju konkrétnu aktivitu uskutočňuje v podriadenosti voči svojim vojenským predstaveným. Tí sú zasa podriadení rozhodnutiam kompetentných politických predstaviteľov. Tým sa v maximálnej miere zaručuje opodstatnenosť a zodpovednosť bojovej aktivity konkrétného vojaka, ktorý koná v mene a z poverenia celého spoločenstva, ktorého Dobru má slúžiť ktoré reprezentuje.

Plnenie uvedených úloh vedie ľahko k odosobneniu k odosobneniu a k začleneniu sa do anonymnej masy. Aj v oficiálnych textoch sa často hovorí o tzv. „živej sile“ a nie o ľuďoch. Vieme tak z histórie ako i zo súčasnosti aké zlé spôsobili vojaci, ktorí stratili vedomie svojej ľudskej dôstojnosti a tým aj zodpovednosti. Vieme, ako brutálne sa zaobchádzalo s vojakmi, považovanými len za „živú silu“. Pri slávnostných príležitostiach sa zvyknú klásť vence ku hrobu „neznámeho vojaka“. V skutočnosti však nikdy nejstvoval žiaden neznámy vojak. Každý vojak mal svoje meno, každý vojak bol konkrétnou a neopakovateľnou osobou. Možno sme ho po jeho smrti nevedeli identifikovať – ale to nič nemení na jeho neopakovateľnej konkrétnej ľudskej bytosti. Keďže je to tak, potom je veľmi dôležité, aby si tak vojak ako i jeho nadriadení, ba i celá spoločnosť uvedomovali, že vojak je v prvom rade človekom a čo z toho vyplýva. Človek je osobou. Mnohé jazyky prevzali latinský názov „persona“. Tento výraz je odvodený z prostredia antického divadla. Tam používali herci masku cez ktorú hovorili. Hlas konkrétnej postavy zaznieval „cez“ tvár, ktorú znázorňovala maska. Zaznievať cez niečo sa po latinský povie „personare“, pričom „sonare“ znamená: vydávať zvuk, hovoriť; a „per“ znamená: cez /niečo/. Skutočnosť, že človek je osobou teda znamená, že cez jeho vonkajší výzor, cez jeho tvár, cez jeho telo sa prejavuje a vyjadruje jeho vnútorná podstata, jeho duch. Preto, že človek má svoj vnútorný, duchovný princíp, je autorom svojich prejavov, činov a je za ne zodpovedný. Filozoficky to vyjadrujeme termínom „subjekt“. Každý človek je teda subjektom – na rozdiel od „objektu“. Termínom „objekt“ označujeme predmety, ktoré nemajú ducha a ktoré môžeme používať podľa nášho uváženia. Zo skutočnosti, že človek je persona – osoba a teda „subjekt“ vyplýva aj to, že s človekom nemôžeme zaobchádzať ako s vecou, nemôžeme s ním manipulovať – ani s nami nesmie nik manipulovať. Podľa akej zásady sa teda máme riadiť vo vzťahu k človeku?

Skôr než sa pokúsime odpovedať na túto otázku, všimnime si bližšie slovenský termín „osoba“. Označuje niekoho „osobitého“, jedinečného, neopakovateľného. A takýto je každý človek. V každom prípade si to uvedomujeme o sebe. Čo očakávame, ba čo si vyžadujeme, aby uplatňovali ľudia voči nám? Jednoducho povedané: to, čo je pre nás dobré, čo nám osoží. Ak si to želáme my, iste si to želá každá bytosť, ktorá je osobou, persónou – čiže, každý človek. Teda, voči človeku sa treba správať podľa zásady: čo chceš, aby druhí robili tebe, to rob aj ty druhému; a naopak: čo nechceš aby druhí robili tebe, nerob ani ty druhému.

Keď sa teraz vrátime k našej téme, že totiž vojak je človek v uniforme, v súvislosti s objasnením si dôsledkov, vyplývajúcich zo skutočnosti, že človek je persónou, osobou, nevyhnutne sa ocitáme pred závažnými otázkami: zhoduje sa s mojou dôstojnosťou ľudskej osoby skutočnosť, že som zaradený do armády, že mi niekto dáva rozkazy a vyžaduje odo mňa aj nepríjemné veci, ba i také aktivity, ktoré môžu ohroziť moje zdravie ba i môj život?

Je správny môj vzťah k druhým ľuďom, keď ich s použitím sily budem k niečomu donucovať, v niečom im prekážať, ba v extrémnom prípade môžem niekoho použitím zbrane pozbaviť toho najzákladnejšieho dobra, aké človek na tomto svete má – a to ľudského života?

Ak chceme byť dôslední v aplikovaní zásady, vyplývajúcej zo skutočnosti že sme ľudskou osobou, tak naozaj nik nemá právo s nami zaobchádzať ako s predmetom a ešte k tomu v rozpore s našim vlastným dobrom. Sú však situácie, že my dobrovoľne odovzdáme druhému právo nás riadiť a nám rozkazovať. A práve to sme urobili vstupom do ozbrojených síl a zložením vojenskej prisahy.

A čo možné nepríjemnosti, ohrozenia zdravia a života? Tieto riziká môžeme vziať na seba vtedy, keď si uvedomujeme, že jestvujú aj väčšie dobrá a väčšie hodnoty než je moje osobné dobro. Je to dobro mojich spoluobčanov, dobro vlasti, dobro pokoja vo svete. Je to paradoxné, ale je to tak, že bez týchto dobier

by som sám nemohol byť spokojný a šťastný. A preto v krajnom prípade som ochotný obetovať svoje osobné dobro pre dosiahnutie týchto vyšších dobier. Teda, ľudská dôstojnosť vojaka si vyžaduje, aby svoje rozhodnutie začleniť sa do ozbrojených síl a podriaďiť sa rozkazom svojich nadriadených urobil dobrovoľne a s plným vedomím vyššieho dobra, ktorému chce takto slúžiť.

Pokiaľ ide o používanie sily zbraní voči iným ľuďom, tu je problém ešte delikátnejší. Ved' tým obmedzujeme ich osobnú slobodu, ohrozujeme ich majetok ba i život. Nejdeme tu rozoberať tému vojny, spravodlivej či obrannej vojny. Chceme iba principiálne poukázať na to, že obmedziť či ohroziť dobro druhého človeka alebo skupiny ľudí možno iba vtedy, ak títo nespravodlivo obmedzujú alebo ohrozujú dobro iných a vyčerpali sa všetky pokojné prostriedky na nápravu. Aj v tom prípade sa takýto zásah má obmedziť na nevyhnutnú minimálnu mieru. Keďže ujmy, spôsobené použitím zbraní sú často nenapraviteľné, je potrebná najvyššia miera zodpovednosti pri posudzovaní nutnosti použitia zbraní. Tak isto majú veľkú zodpovednosť tí, čo vydávajú rozkazy, no musia si počínať s vedomím osobnej zodpovednosti aj tí, čo ich vykonávajú.

Vzhľadom na tieto skutočnosti sa od vojaka vyžaduje aby bol na odbornej úrovni, primeranej úlohe, ktorú vykonáva v Ozbrojených silách. Súčasne však je ešte dôležitejšie, aby bol na patričnej úrovni ako ľudská osoba – tak čo sa týka uvedomovania si svojej zodpovednosti, schopnosti morálneho posúdenia danej situácie a vlastného konania ako aj charakterových vlastností, ktoré sú predpokladom toho, že vojak dokáže aj uskutočňovať to, o čom je presvedčený, že je to morálne správne.

2. Ľudské vlastnosti

Keďže témou našich úvah je duchovná obnova , tú časť ľudských vlastností, ktoré si vyžaduje odborná príprava vojaka ako je záujem o vzdelávanie, fyzická zdatnosť, disciplinovanosť, dôsledné plnenie zverených úloh, zmysel pre spoluprácu a spoluzodpovednosť, prenechávame tým, čo sa venujú tejto odbornej príprave vojakov.

My sa na tomto mieste zameriame na všeobecne platné a dôležité ľudské vlastnosti, bez ktorých ani vojak nemôže byť dobrým človekom ani dobrým vojakom.

V tejto súvislosti už grécki filozofi hovorili o základných ľudských čnostiach, ako sú múdrosť, spravodlivosť, zmužilosť a miernosť.

a/ Múdrosť.

Múdrosť, po grécky „sofia“ je schopnosť využívať poznatky na konkrétne konanie dobra a tiež schopnosť nájsť prostriedky na dosiahnutie dobrého cieľa. Múdrosť teda nie je totožná s vedomosťami či akademickými titulmi. Sú ľudia , čo majú veľké vedomosti, ale pred praktickými problémami sú bezradní, ba zlyhávajú. Múdrosť teda obsahuje informácie, ale súčasne i schopnosť ich správne vyhodnotiť a použiť pre dosiahnutie cieľa. Ale môže to byť aj opačne: máme pred sebou cieľ, ktorý treba dosiahnuť a múdrosť sa prejaví v schopnosti nadobudnúť si potrebné informácie, zorganizovať prostriedky, aby sme daný cieľ mohli dosiahnuť. To predpokladá tak teoretické ako i praktické schopnosti. Múdrosť, ako každá iná čnosť, je iba vtedy čnosťou, ak je trvalou schopnosťou múdro si počínať. Pokiaľ sa niekomu niečo občas „podarí“, to ešte nie je čnosť, nemôžeme považovať daného človeka (ani sami seba) za čnostného, v tomto prípade za múdreho.

Ako sa stávať múdрым? Úmyselne používam výraz „stávať sa“, pretože ide o celoživotný proces a nik nemôže povedať, že čnosť múdrosti už definitívne

dosiahol. Môžeme ju mať len natoľko, nakoľko v nej stále rastieme a zveľaďujeme sa.

Teda, ako si nadobúdať múdrosť?

Musíme povedať, že i táto čnosť, ako napokon všetky iné schopnosti človeka, predpokladá isté vrodené dispozície. Vyjadruje to i známe ľudové konštatovanie: „Komu nie je dané zhora, v apatieke nekúpi“. Ale pokiaľ sme duševne zdraví, tak vo väčšej či menšej miere tento predpoklad k múdrosti máme.

Rozhodujúci význam má vlastné úsilie pri nadobúdaní a rozvíjaní si tejto základnej čnosti. Musíme mať záujem stávať sa múdrymi a denno-denne sa o to usilovať. Keďže múdrosť spočíva v schopnosti dosahovať ciele, je dôležité, aby sme sa učili stanovovať si a objavovať správne ciele. Vieme, že sú ľudia, ktorí všetku svoju inteligenciu vkladajú do dosahovania zlých cieľov. Niekedy sú v tom naozaj majstri. Štáby kriminalistov a sudcov majú čo robiť, aby odhalili ich manipulácie. A predsa, toto inteligentné konanie zla nenazývame múdrosťou. Je to skôr perverzia tejto čnosti. Je to „diabolská“ múdrosť. Z povedaného vidíme, že k nadobúdaniu múdrosti patrí aj schopnosť nachádzať, stanovaovať si dobré ciele a rozhodovať sa pre ne. Týmto sa dostávame pred ďalšie závažné otázky: „Kedy je nejaké rozhodnutie dobré?“ a „Kedy sa správne rozhodujem?“.

Keďže sme si povedali, že čnosť múdrosti spočíva v dosahovaní dobrých cieľov, predpokladá slobodné rozhodovanie sa a uskutočňovanie daného rozhodnutia. Človek je, ako to povedal jeden z francúzskych existencialistov, „bytosť, odsúdená k slobode“. Jedným zozákladných ľudských práv je aj právo na slobodné rozhodovanie sa. So slobodou je však spojená aj zodpovednosť. Sme za svoje rozhodovania zodpovední pred vlastným svedomím, pred druhými ľuďmi, a najmä pred Bohom.

Kedy sme opravdivo slobodní? V bežnom chápaní sa sloboda spája so svojvoľnosťou: „Som slobodní, keď robím, čo sa mi chce“. Pod týmto

výrazom sa však skrýva tendencia rozhodovať sa pod vplyvom citov, pod vplyvom príjemnosti. Avšak, city a príjemnosť nie sú dostatočné kritériá pre spoznanie trvalého dobra a teda i správnosti našich cieľov. Často sa v živote stáva, že rozhodnutia, uskutočnené s týmito motívmi sa neskôr ukážu ako osudné ba priamo zlé. Na spoznávanie toho, čo je dobré a čo zlé, má človek nie city (alebo nielen city), ale predovšetkým rozum. Opravdivo slobodne sa teda rozhodujeme iba vtedy, ak sa rozhodujeme pre dobro. Nesmie ísť iba o dobro zdanlivé, neúplné, lež o dobro, ktoré zostane dobrom za každých okolností a v každom čase. Ako však vyhodnotiť naše ciele z tohto hľadiska, ako nadobudnúť vnútornú istotu, že sa rozhodujeme pre opravdivé a trvalé dobro?

Tu stojíme pred najzávažnejšou otázkou v súvislosti s múdrosťou.

Odpoveď na ňu môžeme nájsť iba vtedy, keď si uvedomíme, že všetky naše konkrétne rozhodnutia a ciele sú ohnivkami v reťazi, ktorá má viesť k definitívnemu cieľu nášho života i nášho sveta. Tento definitívny cieľ dáva našim dielčim cieľom zmysel a to, nakoľko sa zapájajú do smerovania k definitívnemu cieľu a k jeho dosiahnutiu, rozhoduje o objektívnom, čiže pravdivom dobre našich jednotlivých rozhodnutí.

Vzhľadom na závažnosť tejto problematiky budeme sa venovať hľadaniu odpovede na otázky o zmysle a ciele nášho života i sveta v samostatnej kapitole.

Vráťme sa teda späť k problematike osvojovania si čnosti múdrosti.

Ľudová múdrosť hovorí, že múdry sa učí na cudzích chybách a hlúpy na vlastných. Teda múdrosti sa učíme aj z pozorovania života druhých ľudí, z ich skúseností. Tieto skúsenosti druhých nachádzame často aj v písomnej podobe v rozličnej literatúre, a v iných dielach kultúry, zvlášť však v dejinách. Už Rimania hovorili: “Historia est magistra vitae, lux veritatis – História je učiteľkou života, svetlom pravdy“.

Múdrosť môžeme nadobúdať aj s rozhovorov s konkrétnymi ľuďmi, najmä s takými, čo sa osvedčili v životnej múdrosti. Záujem počúvať takýchto ľudí,

rozprávať sa s nimi, je veľkou pomocou pri nadobúdaní životnej múdrosti. Zvlášť objektívne hodnotia ľudia svoj život, keď vedia, že sa blíži jeho koniec, keď nie sú ovplyvňovaní pozemskými záujmami. Je to najmä v starobe a v chorobe. Zvlášť starí ľudia, ktorí majú ešte jasný úsudok, môžu byť pre mladších veľmi cenným zdrojom životnej múdrosti. V kultúre Ruského národa sa doslova vyvinul inštitút „starcov“ ako poradcov, ktorých mladší vyhľadávali a učili sa od nich životnej múdrosti.

Napokon sú zdrojom múdrosti aj vlastné skúsenosti. To však predpokladá, aby sme sa dokázali zastaviť, zamyslieť a vyhodnotiť svoje konanie. Avšak, naše či cudzie zážitky sa môžu stávať zdrojom múdrosti len vtedy, keď si vieme uvedomiť ich príčiny a dôsledky, teda nesmieme zostať len pri samých faktoch. Nájsť si čas každý večer na krátku reflexiu nad prežitým dňom, raz do týždňa nad uplynulými dňami, chvíle ticha na prechádzke v prírode, na dovolenke, ale možno i počas práceneschopnosti- to všetko môžu byť veľmi cenné zdroje nadobúdania životnej múdrosti. Okrem toho sú takéto zhodnotenia potrebné aj pre psychohygienu. A bez zdravej psychiky tiež nemožno hovoriť o múdrosti. Teda múdrosť predpokladá aj schopnosť človeka rozmýšľať vlastnou hlavou. V súčasnosti je to vážny problém. Stávame sa myšlienково závislými na masmédiách. Namiesto vlastného uvažovania pozeráme televíziu, počúvame rozhlas, čítame noviny, venujeme sa internetu. Iste, aj všetky tieto prostriedky nám môžu veľmi pomáhať na ceste hľadania múdrosti –ale iba vtedy, ak si necháme dost' času, aby sme premysleli všetko to, čo sme tam videli, počuli a čítali. Bez tohto nadhľadu a vlastného hodnotenia hrozí nebezpečenstvo, že sa dáme manipulovať a keď na to prídeme, môže byť už neskoro.

Na počiatku našej národnej histórie sú veľké osobnosti: svätí Cyril a Metod. Ako Gréci boli dedičmi filozofickej múdrosti svojho národa a ako kresťania mali osvojenú múdrosť Evanjelia. V opise sv. Cyrila sa spomína malý príbeh z jeho mladosti. Ako chlapec zo zámožnej rodiny mal vzácnu hračku: krahulca, s ktorým chodil na lov. Pri jednom love mu však krahulca uniesol silný vietor

a on za ním veľmi žiaľil. Potom sa však zamyslel a povedal si: „Aký je to život, že v ňom po radosti prichádza smútok“. Odvtedy nechal svetské radovánky a začal čítať náročné filozofické a teologické knihy. Mnohému nerozumel a tak ochotne zaplatil okoloidúcemu učiteľovi za vysvetlenie. Tento záujem o múdrosť sa zrejme hlboko vtlačil aj do podvedomia mladíka, pretože – ako ďalej hovorí životopis – mal sen v ktorom pred neho predviedli krásne dievčiny s tým, aby si z nich vybral za manželku. On sa rozhodol pre najkrajšiu z nich, ktorá sa volala Sofia (Múdrosť). Celý jeho ďalší život je dôkazom toho, že bol nielen veľmi vzdelaný, za čo si vyslúžil prímene „Filozof“, lež si vedel aj múdro počínať. Svedčia o tom jeho diplomatické misie u Chazarov a najmä jeho misijná činnosť na Veľkej Morave.

b/ Spravodlivosť

Ďalšou základnou ľudskou čnosťou je spravodlivosť. Jej dôležitosť vyplýva z toho, že nik z nás nežije izolovane. Sme súčasťou veľkej rodiny ľudstva a denno-denne prežívame rozličné vzťahy s ľuďmi. Čnosť spravodlivosti si vyžaduje, aby sme dávali každému čo mu patrí. Konkrétne to potom znamená ochotu prekonávať náš egoizmus. Máme totiž tendenciu vnímať samých seba ako stredobod sveta a aj k druhým ľuďom pristupujeme často z tohto hľadiska: aký osoh môžem mať u nich ja. Čo však potrebuje ten druhý, čo som povinný preň urobiť ja – na to myslíme oveľa menej, ak vôbec. Ako by však vyzeral život spoločnosti, v ktorej by sa presadili tieto egocentrické tendencie?! Čiastočne nám to ilustrujú prípady v ktorých uplatnia egocentrizmy v praxi, z čoho vzniká nespravodlivosť, s ktorou sa musia spravidla zaoberať súdy. Prvým krokom k nadobudnutiu čnosti spravodlivosti je prijatie vnútorného presvedčenia o tom, že spravodlivosť je potrebná a že ju chceme praktizovať voči každému. Zvlášť aktuálna je táto čnosť aj pre vojaka, ktorý chce sám seba chápať ako služobníka mieru. Dávno totiž platí osvedčená zásada, podľa ktorej

„opus iustitiae est pax – mier je dielom spravodlivosti“. Ak sa čo len letmo pozrieme do dejín – všade tam, kde armády a konkrétni vojaci použili svoju prevahu sily a presadili nespravodlivosť, všade to viedlo skôr-neskôr k novým nepokojom a k novým nespravodlivostiam. Jeden príklad za všetky: invázia vojsk Varšavskej zmluvy do Československa v 1968 roku. Hrubou silou vnútili a udržiavali u nás nespravodlivý systém. Ten sa po dvadsiatich rokoch zrútil, okupačné vojská sa museli s hanbou vrátiť, našťastie bez prelievania krvi. No, koľko útrap a krívd spôsobilo toto nerešpektovanie spravodlivosti !

Ak niekto má mať vycibrený zmysel pre spravodlivosť, tak by to mal byť práve vojak. Čo pre to robiť? Ani táto čnosť, ako sme si už všimli, nám nie je totiž úplne vrodená. V zásade je potrebné premyslieť a osvojiť si presvedčenie, že ľudstvo je jednou rodinou v ktorej sú všetci členovia takými istými osobami ako ja. Z toho vyplýva, že čo potrebujem k životu ja, potrebuje to aj každý druhý. Čo bolí mňa, bolí to aj druhého. A čo je dobré pre mňa, to je dobré i pre druhého. Toto poznanie viedlo k sformulovaniu zásadného princípu medziľudskej spravodlivosti: „Čo nechceš aby robil tebe druhý, nerob to ani ty druhému“. Neskôr sa táto zásada vyjadrila v pozitívnej podobe : „Všetko, čo chcete aby ľudia robili vám, robte aj vy im“. Praktizovanie tejto zásady spravodlivosti predpokladá snahu o empatiu, o vcítenie sa do položenia druhého, o uvedomenie si toho, čo by som ja očakával, keby som bol na jeho mieste, v jeho situácii. Akokoľvek je dôležité citlivé srdce, pri snahe o spravodlivosť nestačí spoliehať sa len na cit. Takto sa totiž môžeme dopustiť veľkých nespravodlivostí, ako nám to dosvedčujú niektoré súčasné skutočnosti. Pre ilustráciu uvediem iba dve: interrupcia a eutanázia. Pri ich legalizovaní a uskutočňovaní sa argumentuje prevažne citom: prenatálna diagnostika zistila, že dieťa je poškodené, aby sa nemuselo celý život trápiť, aby nemali s ním starosť rodičia – to je dôvod legalizovať a uskutočniť interrupciu, čo prakticky znamená zmasakrovať dieťa v lone matky. Podobne sa sentimentálne argumentuje aj v prípade úvah (v niektorých štátoch už aj v praxi)

o eutanázii: je nevyliciteľne chorý, aby nemusel trpieť, aby sa s ním nemusela zaťažovať rodina . To má ospravedlniť vyhasenie života ...

Z naznačených príkladov vidíme, že popri empatii potrebujeme aj objektívne kritériá pre rozlišovanie pravdivého dobra – tak svojho ako i druhého človeka – aby sme mohli konať spravodlivo, pretože cieľom čnosti spravodlivosti je tak isto skutočné a trvalé dobro človeka, tak jednotlivca ako aj spoločnosti. O poznaní pravdivého dobra platí to, čo sme už naznačili v úvahe o čnosti múdrosti. V súvislosti so spravodlivosťou však treba spomenúť veľký význam zákona ako pomôcky pri objektívnom uskutočňovaní tejto čnosti.

Rozlišujeme zákon prirodzený a zákon pozitívny (ľudský).

Prirodzený zákon – to je zákon, ktorý poznávame prirodzeným rozumom v okolitom svete, vrátane človeka. Tento zákon je prístupný pochopeniu všetkých ľudí (aj keď nie každý musí byť schopný ho poznať a uznať) a všetkých zaväzuje vo svedomí. Napríklad: každému je jasné, že život si nedal sám, že život je dar a to základný dar, pretože bez neho človek nemôže prijať žiaden iný dar a že pozbaviť života nevinného človeka je tou najväčšou krivdou a zločinom.

Vzhľadom na omylnosť ľudského rozumu sa môže vklíznuť nejasnosť a omyl aj do chápania prirodzeného zákona. Preto nám Boh prichádza na pomoc „zjaveným zákonom“, konkrétne zákonom Desatora, ktorý dal na Sinaji Mojžišovi. Zákon Desatora obsahuje vlastne prirodzený zákon, ktorý je spoločný pre všetkých ľudí a ktorý majú všetci rešpektovať.

Prikázania Desatora znejú:

1. Ja som Pán, tvoj Boh.

Nebudeš mať okrem mňa iných bohov, ktorým by si sa klaňal.

2. Nevezmeš Božie meno nadarmo.

3. Pamätaj, že máš svätiť sviatočné dni.

4. Cti svojho otca a svoju matku.

5. Nezabiješ.
6. Nezosmilníš.
7. Nepokradneš.
8. Nebudeš krivo svedčiť proti svojmu blížnemu.
9. Nebudeš žiadostivo túžiť po manželke svojho blížneho.
10. Nebudeš túžiť po majetku svojho blížneho.

Zákon vnímame niekedy ako nepríjemné obmedzovanie našej slobody. V skutočnosti je zákon darom. Je pomocou pre našu slobodu. Pretože iba vtedy .môžeme zmysluplne uskutočňovať našu slobodu, keď konáme v zhode s objektívnou pravdou. A túto zhodu nám zaručuje prirodzený zákon, potvrdený a garantovaný zjaveným Božím zákonom.

Preto aj ľudí, ktorí nám vyhlasujú zákony, nazývame „zákonodarcovia“. Zákon je teda darom a pomocou pre uplatňovanie spravodlivosti a spravodlivosť je nevyhnutnou podmienkou pokojného života ľudskej spoločnosti.

Okrem prirodzeného a zjaveného zákona jestvuje aj pozitívny ľudský zákon. Tento môže byť aktualizovaním prirodzeného zákona, napríklad právne normy, ktoré chránia osobné vlastníctvo alebo trestajú krádež sú aplikáciou príkazu „Nepokradneš“.

Ale pozitívny ľudský zákon, ktorý vynášajú spravidla parlamenty, môže byť aj púhym rozhodnutím väčšiny v parlamente a presadzovaním straníckych záujmov smerom do života spoločnosti. Ba, môže sa stať, že parlamentná väčšina odhlasuje zákon, ktorá je v zjavnom protirečení voči prirodzenému zákonu, naviac potvrdenému zákonom zjaveným. Tak je tomu, napríklad v prípade zákona o interrupcii.

Človek, ktorá chce aplikovať čnosť spravodlivosti, sa vo svojom počínaní riadi prirodzeným i zjaveným zákonom ako nenahraditeľnou pomocou k tomu, žeby

jeho počínanie bolo objektívne dobré a prispievalo ku skutočnému dobru jeho i jeho blízkych.

Spravodlivý človek ochotne rešpektuje aj spravodlivé zákony spoločnosti, ako sú napríklad daňové zákony a iné, pretože regulujú spoločné dobro .

Avšak zmysel pre spravodlivosť a zodpovednosť vo svedomí nedovoľujú riadiť sa podľa ľudských zákonov, ktoré sú v protiklade k prirodzenému a zjavenému zákonu. Aj keď takýto zákon niečo dovoľuje, spravodlivý človek to nebude robiť. A keby takýto zákon niečo prikazoval, spravodlivý človek to musí odmietnuť, v krajnom prípade i za tú najväčšiu cenu, lebo si je istý, že svojím konaním podľa zlého zákona by robil zle pre seba i pre druhých.

Počas II. svetovej vojny musel narukovať do Wehrmachtu aj devätnásťročný občan Viedne, Šimek. Pri odchode na front sľúbil svojej matke, že sa vždy bude riadiť svojím svedomím. Pri jednej akcii na území Srbska dostal povel strieľať do ľudí, utekajúcich z horiaceho domu. Tento rozkaz nesplnil. Bol obžalovaný na vojenskom súde a súčasne preložený do Sliezka. Tam bol daný do komanda, ktoré malo zastreliť zajatcov. Spoluvojaci ho povzbudzovali, aby poslušol a „osvedčil sa“. On však i tento raz zostal verný svojmu svedomiu. Na to prišiel z Berlína rozsudok a vojak Šimek bol zastrelený. Jeho hrob sa však stal miestom, kam prichádzajú ľudia vyjadriť úctu a vďaku tomuto hrdinovi spravodlivosti.

V súvislosti s podobnými prípadmi ako je tento ľudia argumentujú: „Keď to neurobím ja, urobí to druhý“. Zajatcov pravdepodobne zastrelili iní vojaci a čo získal Šimek svojou vernosťou svedomiu a prirodzenému zákonu?! Nie vždy má naša vernosť zákonu praktický úspech, nie vždy môžeme niečo zmeniť k lepšiemu. Musíme si však pripomenúť, že každý človek je osobou, a to znamená, že vo svojom konaní sme nezastupiteľní. Iste, aj niekto druhý môže urobiť to, čo neurobíme my. Ale autorom skutku nie sme my. Vzniká otázka: Aký to má význam? Najmä ak je to vernosť spravodlivosti za najvyššiu cenu? To sú veľmi závažné

otázky. Dúfam, že odpoveď na sa nám sformuluje v priebehu našich ďalších úvah.

c/ Zmužilosť

Aby sme mohli konať múdro a spravodlivo, potrebujeme k tomu – okrem vyššie spomenutých podmienok – nevyhnutne aj dostatočnú energiu, silu. Ide nielen o fyzickú silu, hoci aj tá je dôležitá a mnohé ciele a spravodlivé skutky by sme bez nej nemohli uskutočniť. Zvlášť vojak by sa mal starať o udržiavanie si dobrej fyzickej kondície. Motívom pre nadobúdanie telesnej zdatnosti má byť vedomie, že to robíme preto, aby sme mali silu plniť svoje nároční a často fyzicky namáhavé poslanie ako službu pokoju a spravodlivosti. Avšak grécky názov tejto čnosti „andreia“ (doslova: mužnosť) nám hovorí, že táto čnosť spočíva viac v sile vôle než v sile svalov. Ak má niektorá čnosť charakterizovať vojaka, tak je to práve zmužilosť. Čo to znamená v praxi? Zmužilý je ten človek, ktorý sa nezľakne nebezpečenstva, necúvne pred plnením svojej povinnosti, hoci musí čeliť námahe, strachu, utrpeniu a v krajnom prípade aj smrti. Ako si získať takúto silu vôle? Aj táto čnosť je do určitej miery vrodenu danosťou. Sú ľudia od prírody bojazliví a zasa iní odvážni. Avšak, samotné povahové predpoklady nestačia na to, aby mohol mať niekto zmužilosť ako čnosť. Nekultivovaná zdedená odvaha sa môže prejavovať ako agresivita, hrubosť alebo hazardérstvo. To nie sú spôsoby používania sily v službách dobra. Čnosť zmužilosti predpokladá rozhodnutie sa pre dobrú činnosť, vedomie vlastnej zodpovednosti, ktoré nám káže plniť si svoju povinnosť napriek prekážkam a rozličným ohrozeniam. Obyčajne nie sme hneď konfrontovaní s ťažkými úlohami. Spravidla sú to bežné každodenné povinnosti v škole či v rodine alebo v zamestnaní, kde nám treba prejsť kus odvahy, aby sme ich svedomito zvládali. Koľko odvahy si vyžaduje povedanie pravdy druhému, vyjadrenie svojho názoru, zastať sa ukrivďovaného, iniciatívne niekomu pomôcť...Na

týchto každodenných drobných vernostiach sa trénuje naša čnosť zmužilosti. Vrcholným prejavom tejto čnosti je hrdinstvo. Je to vtedy, keď človek dokáže vzdorovať veľkým prekážkam či plniť náročné úlohy buď dlhý čas, alebo za cenu veľkých obetí, v krajnom prípade i obety života.

Čnosť zmužilosti má veľkého nepriateľa v súčasnom konzumnom spôsobe života, ktorí je zameraný na egoistické užívanie a na hľadanie príjemnosti. Človek, ovplyvnený týmto životným štýlom nemá ani zmysel ani chuť namáhať sa pre nejaké vyššie ciele a hodnoty. V tejto súvislosti sa môže vynoriť otázka prečo sa vôbec namáhať, keď je možné dopriať si uspokojenie a radosť aj presne opačným spôsobom – cúvaním pred námahami, vyhýbaním sa náročným povinnostiam, obchádzaním toho, čo by nám mohlo spôsobiť nepríjemnosti alebo nejakú újmu. Skúsenosť však hovorí o tom, že ak si doprajeme radosť alebo sa vyhneme bolesti za cenu zlyhania v plnení si svojej povinnosti, takáto radosť alebo spokojnosť mávajú krátke trvanie a vystrieda ich pocit hanby, znechutenia zo seba samého, smútku, nepokoja. Človek vedome alebo podvedome prežíva to, že môže byť skutočne šťastným iba vtedy, keď daruje seba samého do služby dobra, spravodlivosti, pokoja, lásky. Ak v službe týmto hodnotám vynaloží úsilie, ak sa kvôli tejto službe zriekne nejakých príjemností či pohodlia a statočne zvládne úlohu pred ktorou stojí, vtedy prežíva radosť z víťazstva. Táto radosť je trvalá. Navyiac býva umocnená spoločnou radosťou s tými, ktorým sme nejakým spôsobom pomohli, urobili dobre, prispeli k ich pokoji a šťastiu. Človek, ktorý praktizuje čnosť zmužilosti prežíva často radosť hoci i z malých víťazstiev, je vnútorne vyrovnaný, vyžaruje z neho istota a pokoj. Zmužilosť vo veľkej miere prispieva aj k duševnému zdraviu ak životnému optimizmu. Uplatňuje sa tu zásada, že „človek je viac hoden pre to, kým je, než pre to, čo má“. Mužným plnením svojich povinností rozvíjame svoje ľudské bytie a pociťujeme hodnotu samých seba, čo nás naplňa spokojnosťou. Kým naopak, uprednostňovaním sebeckých záujmov pred vernosťou svojmu svedomiu sa dostávame do rozporu so svojou ľudskou

podstatou, oslabuje sa náš charakter, stávame sa menej schopnými mužne čeliť úlohám života čo uľahčuje ďalšie zlyhania. Takýto človek je prinajmenšom apatický voči obrane skutočných hodnôt vo svojom okolí ako aj voči zlu. Pokiaľ je takýchto ľudí v spoločnosti viac, prevláda u občanov pasivita voči problémom a ich riešení, ľahko sa rozširuje korupcia a iné formy nespravodlivosti, čo v konečnom dôsledku dopadá ako bumerang i na tých, čo si sebecky chránili svoje záujmy.

Vynára sa otázka, skadiaľ brat silu k takejto pevnosti charakteru? Celkom iste je tu nenahraditeľní osobné každodenné úsilie v premáhaní slabostí a vo vernosti svojim povinnostiam. Veľkou vzpruhou môžu byť aj príklady druhých ľudí, či už v bezprostrednom okolí alebo aj tých, o ktorých hrdinskom správaní sa dozvedáme z masmédií, z literatúry či z dejín. Pre veriacich ľudí je tým najdôležitejším zdrojom duchovnej sily a motívom pre plnenie povinností, k nezištnému konaniu dobra vzťah k Bohu. Množstvo mučeníkov a hrdinov lásky k blížnemu počas dejín kresťanstva je dôkazom toho, že tento prameň je reálny.

Na Poľskom pobreží sa nachádza obranná pevnosť Westerplate. Keď od mora zaútočili na Poľsko hitlerovské vojská, posádka Westerplate hrdinsky bránila svoju vlasť. Hoci títo obrancovia videli, že sa neubránia presile, rozhodli sa brániť vlasť do posledného muža. Nik z nich neopustil svoje stanovisko, nik sa nevzdal. Dnes je táto pevnosť pamätníkom týchto statočných obrancov.

Ďalším povzbudivým príkladom na čnosť zmužilosti je svätý Šebastián, ktorá je aj patrónom nášho Vojenského ordinariátu. Žil na prelome druhého a tretieho storočia. Bol rímskym vojakom a jeho statočnosť bola taká výrazná, že sa stal veliteľom osobnej stráže cisára Diokleciána.. Keď však tento cisára začal kruto prenasledovať kresťanov, Šebastián mal odvahu povedať cisárovi do očí, že koná nespravodlivo. Za to, že sa zastal kresťanov a že aj sám bol kresťanom ho cisár rozkázal usmrtiť. Podľa tradície mal zomrieť zastrelením šípmi. Keď však

priatelia odniesli jeho dostriekané telo, zistili, že nie je mŕtvy. Šebastián sa po čase vyliečil a opäť šiel za cisárom aby sa zastával nespravodlivo prenasledovaných. Na toho dal cisár sťat'. Takto zmužilo bránil pravdu a spravodlivosť a bol ochotný priniesť aj tú najvyššiu obeť.

d/ Miernosť

Štvrtou základnou alebo „kardinálnou“ ľudskou čnosťou je miernosť. Tieto štyri čnosti sa nazývajú aj „kardinálne“ nie preto, že sú to čnosti kardinálov, lež preto, že termín „kardinálny“ znamená toľko čo „základný“ – z latinského „cardo“: pánt na dverách; hlavná vec.

Názov tejto štvrtej čnosti by sme mohli upresniť aj ako „umiernenosť“ či „primeranosť“.

Ak by sme si tieto štyri čnosti znázornili príkladom jazdy na aute, tak múdrosť predstavuje cieľ a správnu cestu, spravodlivosť pravidlá cestnej premávky a ich dodržovanie, zmužilosť – to je motor a plynový pedál. V každom aute, ak chceme prísť šťastne do cieľa, je potrebná aj brzda. A tú predstavuje práve miernosť. Brzda upravuje silu motora, rýchlosť, okolnostiam tak, aby sme mohli bezpečne dosiahnuť cieľ, aby sme zachovali aj spravodlivosť voči ostatným účastníkom cestnej premávky a umožnili aj im dosiahnuť ich vlastné ciele.

Každý z nás teda potrebujeme na svojej životnej ceste aj túto vlastnosť: miernosť, primeranosť. V praxi to znamená schopnosť ovládať naše sily, ktoré sú samo osebe potrebné pre dosahovanie cieľov, ale ak by sme ich nemiernili primerane okolnostiam, mohli by nás priviesť do nešťastia, podobne ako auto šoféra, ktorý nezvládne jeho riadenie.

Na tomto mieste si nám treba povedať aké sú to sily, ktoré hýbu naším životom. Odborníci ich vymenovávajú sedem: tendencia po sebauplatnení, túžba po vlastnení, po nasýtení hladu a smädu, snaha dosiahnuť to, čo majú druhí, sila

nenávisti, sila pohlavnosti a napokon sklon k lenivosti, zvlášť k lenivosti v oblasti duchovného života.

Všetky tieto sily sú potrebné pre život, ale k tomu, aby životu slúžili je nevyhnutné ich múdre a zodpovedné riadenie.

Všimnime si aspoň stručne ako by mala vyzerat' čnosť miernosti pri ovládaní týchto tendencií.

Snaha o sebauplatnenie, ktorú nazývame aj pýchou, je prejavom uvedomenia si nezastupiteľnej jedinečnosti našej osoby. Naše ja sa chce uplatniť, chceme niečo dosiahnuť, niečo znamenať. Bez tohto motora by sme sa ďaleko nedostali ani v našom osobnom ani v profesionálnom živote. Avšak táto tendencia sa nesmie odtrhnúť od reality. Ak by niekto myslel iba na seba a na uskutočňovanie svojich ambícií a neuznával by, že mnohé predpoklady jednoducho dostal, že k mnohému mu pomohli jeho rodičia, učitelia a ďalší ľudia, bez ktorých pomoci a zázemia by sám toho veľa nedokázal – tak by nebol realistom a dal by sa unášať iba svojimi bezohľadnými záujmami. To isté platí v prípade, keď nám v realizácii našich ambícií „prekáža“ nejaký človek. Napríklad zodpovednosť za rodinu, nutnosť mať čas pre manželku, pre deti, zodpovednosť za starých a chorých rodičov. Ak v takýchto situáciách niekto nevie svoje ambície „pribrzdiť“ a ide za svojím aj „cez mŕtvoly“, spôsobí veľa utrpenia druhým, ale aj sám skôr-neskôr stroskotá. Známy je príklad Napoleona, ktorý tak bezohľadne šiel za svojimi ambíciami, že pri prechode svojej armády cez Alpy, keď mu prekážala v presune kanónov skalná roklina, dal do nej nahnat' vojakov a po ich zablútených telách presúval techniku. Napokon skončil ako vyhnanec na ostrove Svätej Heleny...

Aj túžba po vlastníctve je veľkou silou, pomocou ktorej nadobúdame veci, získavame z prírody jej bohatstvá a prácou ich rozvíjame do podoby rozličných predmetov, ktoré slúžia zvyšovaniu úrovne života ľudí. Človek má právo nadobúdať si svojou prácou alebo inými čestnými spôsobmi majetok. Avšak, aj uplatňovanie tejto túžby je potrebné brzdiť vzhľadom na súvislosti s inými

ľudmi a so životným prostredím. Treba vychádzať zo skutočnosti, že Zem so všetkým svojím bohatstvom je pre všetkých ľudí. Hoci sa nie všetci rovnako pričiňujú o získavanie a rozvoj tohto bohatstva, predsa je treba dbať, aby mal každý aspoň to najpotrebnejšie pre život. Preto je požiadavkou sociálnej spravodlivosti, aby tí, čo sú zdraví a môžu pracovať prispievali z výsledkov svojej práce pre potreby chorých, nezamestnaných a na iné, verejnoprospešné ciele. Tak isto sa musí človek obmedziť vo svojej túžbe po vlastníctve ak ide o zachovanie životného prostredia. Je všeobecne známe aké následky na životné prostredie má ničenie lesov, emisie rozličných plynov, ale aj vojnové akcie, zvlášť skúšky a použitie nukleárných zbraní. Ak budeme naďalej uprednostňovať svoje zištné záujmy, môžeme si podpíliť konár na ktorom sedíme...

Pud sebazáchovy je jedným z najväčších síl v človeku. Prijímanie potravy je nevyhnutnou podmienkou nášho života. Jedlo a nápoj sú však nielen biochemické živiny, ale spôsobujú aj uspokojenie a majú príjemnú chuť. Tieto príjemné sprievodné javy jedenia a pitia sú v poriadku, pokiaľ si pokiaľ jeme preto, aby sme sa primerane nasýtili, alebo požívame nápoje na prehlbenie spoločenských vzťahov. Lenže človek sa ľahko dá strhnúť snahou dopriať si čo najviac pôžitku z jedenia pitia. Je a pije už nie z hore uvedených dôvodov, ale pre samotné jedenie a pitie. Na takúto prax reaguje aj náš organizmus, zvyká si na zvýšený prísun potravín či alkoholu a potom si ho aj vyžaduje. Človek sa stáva závislým na jedení a ešte viac na požívaní alkoholu. Avšak, už stará zásada hovorí: „Nežijeme preto aby sme jedli, lež jeme preto, aby sme žili“. Je potrebné mať túto zásadu na zreteli a mierniť pôžitok z jedenia pitia, aby sa nikdy nestal samoučelným. Nerozumné preháňanie v týchto veciach sa opäť človeku vypomstí. Mnohé choroby sú zapríčinené obezitou. A ké následky má nadmernú požívanie alkoholu, to je všeobecne známe. V tejto súvislosti treba spomenúť aj drogovú závislosť, ktorej človek prepadne spravidla už po prvom použití drogy.

Ľudia čo sa v tejto oblasti snažia o čnosť miernosti bývajú zdravší, majú radosť z pohybu, myšlienково sú tvoriví a majú zmysel pre krásu pravdy.

Keďže je človek spoločenským tvorom, je celkom prirodzené, že sa porovnáva s ľuďmi vo svojom okolí. Nie je problémom medzi nimi nájsť vyšších, krajších, bohatších, nadanejších, úspešnejších než sme my. Takéto zistenie nás niekedy zarmucuje a sme z toho nešťastní. Dokonca nie natoľko ani z toho, že my nie sme takí a my nemáme to či ono, ale jednoducho nás zarmucuje a hnevá, že ten druhý v niečom vyniká, že má, že viac dosiahol. Toto prežívanie nazývame závišť. Na čo môže byť dobrá táto vnútorná sila a ako ju mierniť? V prvom rade treba je potrebné hľadať aj v tejto tendencii pozitívne možnosti. Pohľad na prednosti druhých by nás mal predovšetkým inšpirovať k tomu, aby sme si aj my lepšie uvedomili svoje schopnosti a možnosti a usilovne ich rozvíjali. Ďalším podnetom, ku ktorému nás môže pobádať sila závisti je prijatie originality každého človeka. To, že ten druhý je iný ako ja, to ešte nie je zlé a nie je to dôvod k smútku. Rozdielnosti medzi nami sú na vzájomné obohacovanie sa a na vzájomnú službu. Nik z nás nedokáže mať všetky schopnosti a všetky klady. Práve tým, že sme rozdielni, že druhí nad nás v niečom vynikajú, je daný predpoklad toho, čím nám môžu poslúžiť, čím nás môžu obohatiť. Nesmieme však zostať egoistami. Treba si tiež položiť otázku, čím ja môžem byť osožný pre druhých, čím ich ja môžem obohatiť a ktoré moja danosti mám preto rozvíjať.

Napriek tomu, že sa snažíme využiť silu závisti ako vietor do plachiet pre náš vlastný rozvoj a pre obetavú službu našim blížnym, sila závisti má tendenciu prekročiť hranice a prejaviť sa rozličným nedobрым spôsobom. Je to už spomínaný smútok z úspechov a kladov druhého, je to perverzná radosť z jeho nešťastia – škodoradosť a vrcholným prejavom závisti je priame spôsobovanie zla tomu, ktorému závidíme. Aké drámy už spôsobila neovládaná závišť!

Pred pár rokmi sa odohrala tragédia vo Vatikáne. Mladý švajčiarsky gardista zastrelil svojho veliteľa, jeho manželku a napokon i seba. Vyšetrovaním sa

zistilo, že príčinou bola nezvládnutá závisť. Veliteľ povýšil druhých a jeho nie. Aj mu priamo povedal, že za určité nedostatky povýšený nebude. Dotyčný prišiel do bytu veliteľa, neovládol svoj hnev a skončilo to s tragickým výsledkom.

Teda, závisť je potrebné ovládať. Okrem už spomenutých pozitívnych motívov je potrebné chrániť sa konania pod vplyvom závesti. Nesmie nás táto sila motivovať v myslení, hovorení a ani v konaní. Musíme si uvedomovať čo nami vnútorne hýbe a nedovoliť, aby tieto tendencie dostali súhlas. Zlé hnutia závesti treba však vykoreniť až v hĺbke nášho srdca. Najúčinnnejšie to urobíme vtedy, keď tomu, na koho sa naša závisť orientuje, urobíme aktívne niečo dobré: pozdravíme ho, povieme o ňom pár dobrých slov, poslúžime mu.

Ešte ničivejšou silou je hnev a nenávisť. Tieto city v nás vyvoláva nejaké zlo, ktoré odmietame a proti ktorému sa búrime. Z tohto hľadiska je táto sila prejavom vnútorného zdravia a tendenciou odstrániť to, čo človek vníma ako zlé. Niečo také ako biele krvinky v tele, ktoré sa razantne zhromaždia tam, kde sa do tela dostala infekcia, aby jej zabránili šíriť sa a aby ju zlikvidovali. Lenže aj táto sila potrebuje usmernenie pomocou nášho rozumu a vôle. Bez tohto usmernenia sa sila hnevu a nenávesti má tendenciu premeniť na rozvodnenú rieku, ktorá ničivo strháva všetko čo jej príde do cesty. Tým sa zlo ešte znásobí. Možno sme odstránili jednu jeho formu, ale spôsobili sme ďalšie. Výrazným príkladom je terorizmus. Býva motivovaný snahou o odstránenie nejakého zla, nejakej krivdy. Spôsobuje však oveľa väčšie krivdy a utrpenia a nesie za sebou špirálu násilia. Takto spôsobená situácia je oveľa horšia, než bol počiatočný stav.

Silu hnevu a nenávesti treba dať preto do služieb odstraňovania zla. Asi tak, ako to robí chirurg, keď operuje nebezpečný nádor. Odstraňuje ho pozorne, aby nepoškodil životne dôležité časti organizmu. Ak mu je jasné, že nemôže toto zlo odstrániť bez toho, že by súčasne nespôsobil aj smrť pacienta, vtedy operáciu

odmietne a musí sa snažiť podporovať uzdravenie pomocou liekov. Našou úlohou v boji proti zlu musí byť odstraňovanie zla, nie odstraňovanie ľudí, ktorí sú jeho nositeľmi. Ak pomôžeme k tomu, aby sa zmenil človek k lepšiemu, tým sme odstránili aj zlo. To je namáhavý a zdĺhavý proces. Ale práve v jeho uskutočňovaní sa má ukázať naša skutočná sila. Pretože dať nekontrolovaný priebeh hnevu, to je vlastne slabosť. Keď by sme nemohli nič urobiť pre nápravu, vždy môžeme urobiť jedno: môžeme sa snažiť napraviť seba, začať s konaním dobra od seba – a to bude mať iste svoje pozitívne účinky.

Na čo má potom vojak zbraň, spýtame sa, keď nemá razantne zasiahnuť a odstrániť pôvodcov zla? Iste, môžu vzniknúť situácie, v ktorých nespravodliví útočníci ohrozujú životy nevinných ľudí, pri oslobodzovaní ktorých môže prísť aj k fyzickej likvidácii teroristov. V takom prípade nie je cieľom akcie zabiť teroristov, ale oslobodiť nevinných rukojemníkov.

Pozitívnym príkladom toho, že keď sa človek oslobodí od zla, môže sa stať z nepriateľa priateľom, je možné vidieť pri každoročnej medzinárodnej púti vojakov v Lurdoch. V nedávnej minulosti boli v nepriateľstve Nemci s Francúzmi, Poliaci s Nemcami a teraz sa príslušníci týchto armád stretávajú ako priatelia. Odstránili sa dôvody nepriateľstva, nie ľudia.

Ďalšou veľkou silou, ktorú je potrebné správne ovládať, je pohlavný pud. Jeho prejavy často dostávajú pomenovanie láska. V skutočnosti má tento pud – ako napokon všetky ostatné sily v človeku – slúžiť láske. Ak sa zodpovedne neovláda, stáva sa prejavom egoizmu, ktorý lásku ničí a spôsobuje veľá utrpenia a nešťastia. Ak chceme túto silu správne usmerňovať, je potrebné, aby sme ju chápali vo svetle prirodzeného zákona. Tento zákon jasne hovorí, že pohlavný pud u človeka slúži prokreácii, čiže odovzdávaniu života ďalším ľudským bytostiam, ale slúži súčasne i vzájomnej láske medzi mužom a ženou v manželstve. Iba vtedy je eticky správne jeho používanie, ak sú splnené tieto dve podmienky: vzájomná láska, garantovaná uzavretým manželstvom

s perspektívou celoživotnej vernosti a súčasne otvorená možnosť (čiže neznemožnená zásahom človeka) darovania života.

Žijeme v dobe, keď sa tento pud priam vybičováva a ľudia sa pobádajú k tomu, aby v jeho uspokojovaní hľadali jediné šťastie, ba až zmysel života. V skutočnosti sú za týmito aktivitami zištné záujmy firiem, vyrábajúcich antikoncepčné prostriedky až po záujmy politické, pretože ľudia, ktorí sú upútaní zmyselnosťou sa nevenujú závažným otázkam života spoločnosti a dajú sa ľahko ovládať. V každom prípade si ovládanie pohlavnej sily vyžaduje veľkú sebadisciplínu a zodpovednosť za druhých ľudí. Pod koľké smutné životné príbehy sa podpísal práve egoizmus v tejto oblasti...

Vzhľadom na to, že ide o tému, týkajúcu sa problematiky manželstva a rodiny, budeme sa s ňou podrobnejšie zaoberať v samostatnej kapitole.

Napokon sa zastavme pri sile, ktorá sa zdá byť skôr slabosťou, a to je lenivosť. Je to tendencia stále brzdiť. A so zabrzdzeným autom sa nikam nedostaneme. Avšak, aj v tejto tendencii je niečo pozitívne. Viedie nás k tomu, aby sme neprepadli stálej činnosti, aby sme si vedeli oddýchnuť, aby sme boli aj pasívni, napríklad počúvaním hudby, pozeraním filmu, čítaním knihy, rozhovorom s človekom a v neposlednej miere aj spánkom. Z tohto hľadiska majú veľký význam dni pracovného pokoja, najmä nedele. Ak je človek v neustálej aktivite, ak stále pracuje, ak sa nevie zastaviť, tak preceňuje sám seba, duchovne sa vyprázdňuje, splošťujú sa jeho vzťahy s ľuďmi, chladnú rodinné väzby, nastupuje vyčerpanosť a z nej vyplývajúce choroby. Z uvedeného vyplýva, že je potrebné premáhať lenivosť v zmysle nechuti do práce a k disciplinovanému životu. No, je potrebné akceptovať túto brzdiacu silu v rozumnej miere, aby sme sa vedeli zastaviť a načerpať nové sily. Spokojne možno povedať, že barometrom správneho ovládania tejto sily je spôsob, akým svätíme nedeľu.

Jestvuje však aj skrytá forma lenivosti, ktorú nazývame duchovná lenivosť. Človek, ktorý jej prepadol zdanlivo nerobí dojem lenivého. Presne naopak. Je

stále činný, nemá čas. Až natoľko, že nemá kedy uvažovať, nemá kedy sa započúvať do vlastného svedomia, nemá kedy sa porozprávať so svojimi blízkymi, nehovoriac o tom, že nemá čas na náboženský život, na modlitbu a na účasť na bohoslužbách.

Francúzsky spisovateľ Albert Camus má so svojom románe „Cudziniec“ scénu, v ktorej prichádza do cely muža, odsúdeného na smrť kňaz, aby ho zmieril s Bohom. Dotyčný však ani v tejto vážnej situácii nejaví o to najmenší záujem. Vo svojej bezradnosti sa ho kňaz pýta: Nikdy ste sa nezaujímal o Boha? Muž na to odpovedá: Ja neviem čo ma zaujíma, ale presne viem, čo ma nezaujíma. A Boh ma nezaujíma...

Toto je situácia mnohých súčasníkov. Sú témy na ktoré nechcú myslieť. Unikajú pred nimi do zdanlivej činnosti, alebo do hluku decibelov na diskotékach či v stále pustenom rádiu alebo televízii. A pritom sme všetci „odsúdení“ na smrť. Nutne potrebujeme vedieť aký je cieľ nášho života, čo bude po smrti, a z pravdivej odpovede na tieto otázky bude vyplývať aj odpoveď na otázku ako správne žiť teraz. Toto si objasniť stojí iste námahu, najmä námahu nášho uvažovania a hľadania. Lenivosť v tomto smere by bola nedôstojná človeka. Čnosť miernosti si teda od nás vyžaduje mierniť nielen náš sklon k pohodliu, ale aj náš aktivizmus, pretože môže byť skrytou formou úteku pred skutočnými problémami a úlohami.

3. Zmysel života

Dajme si teda trochu námahy a zamyslime sa nad zmyslom ľudského života. Nejde pri tom o plané teoretizovanie. Ved' ak chceme múdro a zmysluplne konať, je nevyhnutné, aby sme mali jasno v otázke cieľu nášho života .

Pokiaľ myslíme na cieľ života, dokážeme dovidieť – na základe všeobecnej ľudskej skúsenosti – po smrť. A to, pravdu povediac, nie je lákavá perspektíva. Preto sa zdá byť najrozumnejšie na to nemyslieť, užívať čo najplnšie radosti života, koniec príde aj sám. Takto to vyzerá ak zostaneme ohraničení iba nato, čo bezprostredne vidíme alebo skusujeme. Je to však celá skutočnosť?

Ak by sme sa vrátili do bytu a nájdeme prestrelené ono a na podlahe ležať projektil, asi by sme si nešli pokojne spraviť večeru a nesadli by sme si pred televízor ako sme bežne zvyknutí...V ten večer by asi všetko vyzeralo inak. A na pomoc pri objasňovaní tejto skutočnosti by sme si zrejme prizvali aj kriminalistov...

V našom svete a v našom živote máme veľa skutočností, ktoré si vyžadujú aby sme si ich objasnili. Stačí sa pozrieť večer na hviezdnu oblohu a prečítať si niekoľko vedeckých článkov z astronómie. Vesmír, slnečná sústava, Mliečna dráha, galaxie s miliónmi slnôk, rozpínanie vesmíru, z ktorého vedci vypočítali, kedy sa tento proces rozpínania musel začať, čiže, kedy vznikol vesmír. A potom naša Zem. Množstvo zdanlivo náhodných podmienok, ale nevyhnutných pre vznik a existenciu života na zemi. Keď si otvoríme učebnice medicíny a všimneme si zložitú ale veľmi účelnú dokonalosť ľudského organizmu, zrejme sa neubránime otázke skadiaľ to všetko je a prečo? Zobrať to iba slepo na vedomie a neuvažovať nad touto otázkou by nebolo ľudsky čestné a teda by to bolo nedôstojné človeka.

Nie je tu priestor na podrobné a dôsledné rozvíjanie tohto problému. Uspokojím sa s naznačením niekoľkých krokov s odporúčaním, aby ten, kto chce vedieť viac hľadal príslušnú literatúru a najmä rozhovor s ľuďmi, ktorí mu môžu tieto otázky objasniť.

Vráťme sa teda k logickej otázke: skadiaľ sa to všetko vzalo? Jednoznačne nachádzame v skutočnostiach, ktoré nás obklopujú múdrosť, účelovosť. Spokojne môžeme povedať, že sa neraz cítime obdarovaní, napríklad pri pohľade na krásny kvet, na sviežu prírodu, na dobrého človeka. Okolitý svet

nesie v sebe stopy lásky. Sú v ňom však aj obrovské sily a nezlomná moc jeho prísnych zákonov. Pritom toto všetko nemôže pochádzať zo samotnej hmoty, pretože je evidentné, že ona má svoj počiatok a navyše, nemá vedomie ktorým by mohla organizovať svoju vlastnú štruktúru a dávať si tie schopnosti, ktoré si vyžadujú len pre ich objavenie prácu celých generácií tých najschopnejších ľudských mozgov. Jeden z bádateľov, fyzik Albert Einstein to povedal takto: „V prírodnej zákonitosti poznávam takú múdrosť, v porovnaní s ktorou je naše brilantné ľudské myslenie iba slabým zábleskom“. Ak chceme byť v našom uvažovaní dôslední, musíme za týmito javmi vnímať ich Pôvodcu, ktorý ich presahuje, ktorý všetky tieto skutočnosti prevyšuje, ktorý je nehmotný a je pre nás tajomstvom. Pri pozorovaní sveta však prichádzame aj k ďalšiemu poznatku: všetko sa javí tak, že celý vesmír je tu kvôli človeku, aby sa mohli vytvoriť podmienky pre vznik a život človeka. Ak teda ten Nieкто tajomný pripravoval miliardy rokov všetko pre to, aby na scénu sveta mohol jedného dňa vstúpiť človek, nutne sa vynára otázka, či iba preto, aby sa po tejto scéne chvíľu rozhlíadal, zahral na nej nejakú komédiu či tragédiu, alebo bol iba statikom a potom sa z nej stratil v prachu a popole?

Ak si všimneme dejiny ľudstva, v každej dobe a v každom národe sa stretneme s presvedčením o jestvovaní duchovnej bytosti, ktorá je pôvodcom sveta i človeka, o jestvovaní Boha. Tak isto sa ale stretneme aj s presvedčením, že človek má v sebe duchovnú skutočnosť, ktorá nepodlieha zákonu smrti. „Non omnis moriar – Nezomriem celý“, hovorieval už rímsky filozof. Vo všetkých kultúrach sa stretávame s prejavmi viery v život po smrti, aj keď tieto prejavy majú rozličnú podobu. Aké však bude to ďalšie jestvovanie človeka? Opäť veľká záhada. Veľmi ďaleko sme sa naším uvažovaním nedostali. Ale fakt jestvovania Boha ako pôvodcu všetkej krásy, dobra, múdrosti, sily, života – a hlavne ľudského života, tento fakt je nepopierateľný.

S rovnakou istotou môžeme konštatovať, že človek má v sebe duchovný princíp, dušu, ktorí vzhľadom na svoju nemateriálnosť nemôže podľahnúť rozkladu a teda smrti, pretože smrť je rozklad životnej jednoty organizmu.

Čo však s týmto ďalej?

Keď sa pozrieme do dejín ľudstva, ľudia v každej dobe a vo všetkých národoch hľadali nejaký vzťah k Bohu, rozlične si ho predstavovali a vysvetľovali. Cítili sa však voči nemu vďační a cítili sa od neho závislí. Tieto rozličné formy náboženstiev nazývame prirodzenými náboženstvami, pre to, že sú prejavom prirodzeného vzťahu človeka k Bohu a človek sám hľadá spôsoby vyjadrenia tohto vzťahu. Aby sme si to znázornili: niekto sa narodí s hudobným nadaním. Na tomto základe má vzťah k hudbe. Pokiaľ však v tomto vzťahu zostane odkázaný iba sám na seba, budú mať jeho hudobné prejavy aj mnoho nedostatkov v porovnaní s hudbou aká sa pestuje na konzervatóriu.

Pozitívne však na prirodzených náboženstvách je to, že predstavujú presvedčenie celých dejín ľudstva a všetkých národov o jestvovaní Boha a hľadanie ľudí ako sa k Bohu priblížiť, túžbu po spoločenstve s ním.

V histórii náboženstiev sa však objavuje jedna výnimočná skutočnosť: v dejinách jedného malého národa, Izraela, Boh akoby vystupoval zo zákulisia a On nadväzuje kontakt s ľuďmi.

Samozrejme, Boh zostáva naďalej neviditeľný, ale určitým ľuďom dáva istotu, že ku nim hovorí – napríklad Mojžišovi na vrchu Sinaj alebo v horiacom kríku a potom splnením svojich slov a prísľubov dokazuje reálnosť svojho zjavenia. Izreľský ľud sa stáva akoby vstupnou bránou, ktorou sa Boh dáva poznať ľuďom, dáva poznať svoje zámery s človekom, svoju zachraňujúcu lásku. V rámci svojich zjavení prorokom oznamuje, že On sám príde medzi svoj ľud a načrtáva poslanie a život budúceho Mesiáša. Udalosti v ktorých sa Boh zjavil ľuďom a slová, ktoré im povedal sa v priebehu asi tisíc rokov zapisovali a narástli na knihu, ktorú nazývame Starý zákon.

Potom nastáva udalosť, najvýznamnejšia pre vesmír i ľudstvo : príchod Ježiša Krista. On, večný Boží Syn, skrze ktorého bol stvorený celý svet a ktorý ho svojou mocou udržuje v jestvovaní, sa stáva človekom. Narodil sa z Panny Márie v chudobe Betlehemskej maštale. Takmer nehlučne sa zapojil do vyvoleného ľudu, stal sa jedným zo svojich súčasníkov a postupne privádzal ľudí k tomu, aby v ňom spoznali črty prisľúbeného Mesiáša. Neskôr očití svedkovia jeho života napísali evanjeliá, v ktorých sa môžeme podrobne oboznámiť s Ježišovým pôsobením, učením, s Jeho smrťou i zmŕtvychvstaním. Jeho smrť na kríži nebola nejakou osudovou udalosťou, lež ju prijal dobrovoľne ako obeť za záchranu ľudstva. Svojou poslušnosťou nebeskému Otcovi až po prijatie smrti nám ukázal, že Bohu možno absolútne dôverovať, aj vtedy, keď od nás žiada ťažké veci. Lebo základným problémom ľudstva je práve nedôvera Bohu, neochota plniť jeho vôľu. Takýmto uzatváraním sa pred Bohom potom znemožňujeme aby na nás Boh mohol prejavovať svoju lásku, aby na nás mohol uskutočňovať svoje plány s nami, ktoré znamenajú plné šťastie pre človeka i pre ľudstvo. Svojím zmŕtvychvstaním Ježiš Kristus dokázal a zjavil vernosť nebeského Otca a jeho moc nad smrťou a ukázal nám perspektívu povolania každého človeka: prekonanie smrti, večný život v spoločenstve s Bohom, účasť na jeho moci nad celým svetom.

Podmienkou dosiahnutia tohto cieľa je viera v Ježiša Krista, prijatie krstu a život v spoločenstve Cirkvi podľa Kristovho evanjelia. Taký príkaz dal svojim apoštolom: “Id’te do celého sveta, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého. Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený, kto neuverí, bude odsúdený. A naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal“.

Po tom ukončil svoju viditeľnú prítomnosť na tomto svete, povedal, odchádza k nebeskému Otcovi. Oznámil však svoj druhý príchod. Vráti sa ako kráľ celého sveta a svojou božskou mocou vzkriesi mŕtvych celého ľudstva a bude súdiť všetkých ľudí. Merítkom jeho súdu, od ktorého bude závisieť večný život

alebo večná záhuba každého človeka, budú skutky lásky k trpiacim blíždym : „Čo ste urobili jednému z týchto najmenších, to ste mne urobili“.

V poslednej knihe Nového zákona, v Apokalypse, apoštol Ján zaznačil informácie, ktoré mu dal Ježiš Kristus, keď sa mu zjavil na ostrove Patmos. Tieto tajomné videnia sa týkajú zápasu síl zla s tými, čo sa snažia byť verní nasledovaniu Krista a pre túto vernosť budú musieť znášať mnohé útrapy a mučenie. Svojím príchodom však Kristus definitívne odstráni moc zla i tých, čo sa dali do jeho služieb a nastolí Božie kráľovstvo. Bude spočívať v obnovení vesmíru, v spoločenstve všetkých spravodlivých a v ich priamej účasti na živote samého Boha.

Toto je vo veľkej stručnosti perspektíva človeka a vesmíru, ku ktorej nás povoláva Boh.

Táto perspektíva platí pre všetkých ľudí bez rozdielu či sú kresťanmi alebo nie. Pritom Pán Boh nikoho nenúti, aby tento jeho plán prijal. Ponecháva každému človeku slobodu, ale tým aj zodpovednosť za svoje pozemské i večné šťastie alebo nešťastie.

Kardinál Jozef Tomko, ktorý bol niekoľko rokov zodpovedný za misijnú činnosť Cirkvi na celom svete častejšie spomína ako sa ho hlboko dotklo vyjadrenie jedného Inda: „Vy viete, že Boh sa stal človekom a čo nám povedal; akože nám to hovoríte až po dve tisíc rokoch?!“ Čiže mnohí ľudia Kristovo evanjelium ako veľký dar a odpoveď na svoje otázky, ako svetlo pre svoj život, ako istotu, ktorú zaručuje Boh sám.

Iste sa nám však vynára otázka, čo s ľuďmi, ktorí neveria alebo sa vôbec s kresťanským posolstvom nemajú možnosť stretnúť? Tejto téme sa budeme bližšie venovať v nasledujúcej úvahe.

Na tomto mieste sme si chceli – hoci len v základných črtách – objasniť záležitosť zmyslu ľudského života. Žiť na svete s postojom bezdomovca: Na nejakej stanici nastúpi do vlaku bez toho, že by sa staral o to, kam ten vlak ide a že je potrebné kúpiť si lístok. Jemu stačí, že je chvíľu v teple a sa vezie. Ako

to skončí, či ho vysadí sprievodca alebo vystúpi do zimy na nejakej konečnej stanici, to ho jednoducho nezaujíma – aj tak sa dá žiť, ale bol by to ľudsky zodpovedný prístup k životu?

My sme už vo vlaku, vezieme sa na našej Zemi, ktorá sa rýchlosťou stíhačky točí okolo Slnka a spolu so Slnkom obieha okolo stredu Miečnej dráhy. S celou galaxiou sme unášaní vesmírnym priestorom do neznáma. Kam smerujeme, aké sú podmienky pre zodpovedný život na Zemi, to musí zaujímať každého z nás. To, čo sme si doteraz povedali sú tie najstručnejšie informácie, vyplývajúce z ľudského rozumu a z informácií, ktoré nám dal Boh. Takto videný zmysel a cieľ nášho života je potom aj výzvou na našu čnosť múdrosti. Múdri sme iba vtedy, keď s týmto smerovaním zladíme všetky naše aktivity a odmietame tie, ktoré by nás od tohto cieľa odvádzali. Alebo je vari múdrosťou pštrosia taktika: „vopchať hlavu do piesku“ a na tieto veci nemyslieť?...

Na záver tejto časti si prečítajme z evanjelia príhodu, ktorá zachytáva stretnutie vojaka s Ježišom Kristom. Vidíme z neho ako blízko môže byť aj profesionálny vojak ku Kristovi a aký obdiv prejavil sám Boží Syn voči statočnému vojakovi.: „Keď potom vošiel do Kafarnauma, pristúpil k nemu stotník s prosbou: „Pane, sluha mu leží doma ochrnutý a hrozne trpí.“ On mu povedal: „Prídem a uzdravím ho.“ Stotník mu odpovedal: „Pane, nie som hoden, aby si vošiel pod moju strechu, ale povedz iba slovo a môj sluha ozdravie. Veď aj ja som podriadený človek a mám pod sebou vojakov. Ak daktorému poviem: „Chod’!“ – ide; inému: „Pod’ sem!“ – tak príde; a svojmu sluhovi: „Urob toto!“ – on to urobí.“ Keď to Ježiš počul, zadivil sa a tým, čo ho sprevádzali, povedal: „Veru, hovorím vám, takú vieru som nenašiel u nikoho v Izraeli... A stotníkovi Ježiš povedal: „Chod’ a nech sa ti stane, ako si uveril.“ A v tú hodinu jeho sluha ozdravel“ (Mt 8, 5 – 13).

4. Jedna Cirkev a skutočnosť mnohých náboženstiev

Každý z nás si zrejme všimol nedávnu a dosť dlhú diskusiu v konvente o európskej ústave a následne na pôde jednotlivých štátov, vrátane Slovenskej republiky a napokon pod Taliánskym predsedníctvom na zhromaždení hláv členských i kandidátskych štátov Únie v Ríme. Predmetom tejto diskusie bola zvlášť otázka, či sa má v preambule ústavy spomínať Boh a kresťanstvo. Dôvody „za“ argumentovali tým, že dejiny Európy sú dve tisíc rokov nielen spojené ale i podstatne poznamenané kresťanstvom – takže si ich nemožno bez kresťanstva ani predstaviť. Odvolanie sa na Boha znamená vyjadrenie vzťahu k najvyššej Bytosti, ktorá je pôvodcom všetkého a súčasne pevným bodom o ktorý sa môžu opierať všetky etické hodnoty, nevyhnutné pre spravodlivý život ľudskej spoločnosti, vrátane Európanov. Odporcovia nemali presvedčivé argumenty (vraj v Európe žijú aj nekresťania a neveriaci, čo sa nepopiera, ale kresťanov je „demokratická“ väčšina a tých, čo veria v Boha je ešte viac), jednoducho boli zásadne proti tomu, aby v ústave bola spomienka o Bohu a o kresťanstve...

Takéto a podobné situácie sú podnetom k položeniu si niektorých otázok na tému kresťanstva, Cirkvi a ostatných náboženstiev.

Ak si chceme vysvetliť čo je to kresťanstvo, musíme sa pozrieť na jeho začiatok. Ten sa nerozlučne spája s osobou Ježiša Krista, podľa ktorého sa aj jeho nasledovníci volajú: „kresťania“. O historickom jestvovaní Ježiša Krista niet pochýb. Okrem kresťanských autorov si zasluhujú zmienku historici, ktorí neboli kresťanmi a predsa podávajú správy o Kristovi. Bol to, napríklad, Jozef Flávius, ktorý sa po páde Jeruzalema ako Žid dostáva do Ríma a tam napísal – v rokoch 93 a 94 - svoje historické dielo „Židovské starožitnosti“. Hovorí v ňom aj o Ježišovi Kristovi. Rímsky historik Tacitus vo svojich „Análoch“,

zostavených v rokoch 115 – 120 referuje o požiari Ríma, ktorý cisár Nero nespravodlivo pripisoval kresťanom a výslovne spomína Krista, ktorý „bol popravený na príkaz Poncia Piláta za vlády cisára Tiberia“. Ako dôkaz rýchleho rozšírenia kresťanstva je dôležitá správa rímskeho miestodržiteľa provincie Bithýnie, Plínia Mladšieho. Ten v čase medzi rokom 111-113 referuje cisárovi Trajánovi, že „veľký počet ľudí sa zhromažďuje v ustálený deň pred svitaním, aby striedavo spievali hymnus Kristovi ako Bohu“.

Z kresťanských dokumentov sú to najmä štyri evanjeliá, zachytávajúce podstatné udalosti zo života Ježiša Krista, z ktorých jednoznačne vyplýva, že svojou múdrosťou, morálnou výškou, svojou mocou, ktorú dával do služby lásky k ľuďom presahoval možnosti človeka. Ježiš potvrdil pravdivosť výpovede o ňom, ktorú vyslovil apoštol Peter: „Ty si Kristus, Syn živého Boha“. Najvyšším dôkazom pravdivosti jeho učenia a jeho božstva sa stalo jeho zmŕtvychvstanie. Po svojej smrti na kríži, ktorú dobrovoľne prijal ako prejav poslušnosti a absolútnej dôvery voči Bohu-Otcovi a ako obeť za odpustenie hriechov celého ľudstva, je Ježišov hrob na tretí deň prázdny a on sa štyridsať dní zjavuje svojim apoštolom a dal im dostatočné dôkazy o tom, že žije novým životom a že od nebeského Otca dostal plnú moc nad celým svetom. Poveruje ich, aby boli jeho svedkami pred všetkými ľuďmi. Tých, čo uveria v neho, majú krstiť a učiť ich žiť podľa Ježišových usmernení. Ubezpečil ich, že zostáva s nimi až do skončenia sveta, hoci viditeľne sa od nich vzdialil: „vystúpil na nebesia“. To neznamenaloby nejaký druh kozmonautiky. Bol to znak, zrozumiteľný ľuďom tej doby, ktorí si predstavovali, že nad oblohou, nad hviezdami, je sféra, v ktorej býva Boh. Svojím nanebovstúpením Ježiš teda vyjadril to, že aj ako človek prešiel do plného spoločenstva s Bohom. Avšak, už pred svojou smrťou Ježiš jasne hovoril o tom, že sa vráti na zem v plnom lesku svojej božskej moci. Tento jeho „druhý príchod“ bude znamenať ukončenie pozemských dejín ľudstva, vzkriesenie všetkých ľudí, súd, ktorým definitívne oddelí spravodlivých od nespravodlivých, prijatie spravodlivých do Božieho

kráľovstva na obnovennej zemi a v pretvorenom vesmíre, kde nebude viac bolesti ani smrti, lež plný život v priamom spoločenstve s Bohom. Pre nespravodlivých bude súčasne jeho príchod znamenať definitívne zatratenie, podiel na osude diabla, pozbavenie spoločenstva s Bohom, ktoré je najväčším nešťastím a zdrojom všetkého utrpenia a nazýva sa aj zatratením alebo peklom.

Z uvedeného vyplýva vedomie veľkej zodpovednosti za pozemský život a za naše konanie, pretože od toho bude závisieť náš večný život.

Toto je vo veľmi stručných rysoch načrtnutá podstata kresťanstva. Kresťanstvo teda nie je „ideológia“, čiže nejaká filozofia života, vymyslená ľuďmi, lež je to pravda o Bohu i človeku, o Božom pláne so svetom, ktorú nám oznámil, čiže zjavil, sám Boh prostredníctvom svojho Syna. Preto nazývame kresťanstvo „zjaveným náboženstvom“.

Kresťanstvo má však od svojho počiatku aj spoločenský a organizačný charakter. Sám Ježiš Kristus si vybral dvanástich apoštolov, ktorých pripravoval na ich úlohu. Spomedzi nich zvlášť vyzdvihoval Petra, ktorému, ktorému pri určitej príležitosti povedal: „Ty si Peter (čo znamená „Skala“) a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu“ (Mt 16, 18). Slovenský výraz „cirkev“ pochádza z gréckeho „kyriaké“, čo znamená: „Boží dom“. V prenesenom slova zmysle je to spoločenstvo ľudí, zhromaždených Božím pôsobením. Toto spoločenstvo Kristových nasledovníkov sa stáva viditeľne prítomné v dejinách desať dní po Kristovom nanebovstúpení, keď na zhromaždených apoštolov a ďalších Ježišových učeníkov zostupuje Duch Svätý. Nešlo o nejaký náhodný jav. O Duchu Svätom, ktorého pošle nebeský Otec v Ježišovom mene hovoril Ježiš apoštolom a pred svojím nanebovstúpením im prikázal, aby čakali v Jeruzaleme na príchod Ducha Svätého a až ním posilnení mali začať plniť svoje poslanie. Teda Cirkev nevzniká nejakým ľudským organizovaním, ale darom a pôsobením Božieho Ducha. Ním posilnení začínajú apoštoli svoje pôsobenie, pod jeho vplyvom sa ľudia otvárajú radostnej zvesti evanjelia o Božej zachraňujúcej láske, robia pokánie a prijatím krstu vstupujú do

spoločenstva Cirkvi. Čo sa týka viditeľnej štruktúry Cirkvi, tú stanovil sám Ježiš Kristus. Viditeľným základom jednoty vo viere v neho je Peter a spoločenstvo apoštolov. Už v listoch mučeníka Ignáca z Antiochie z roku 107 nachádzame jasné informácie o živote Cirkvi a o jej štruktúre v poapoštolských časoch. Ako nástupcovia apoštolov stoja na čele jednotlivých kresťanských spoločenstiev biskupi, ktorým pomáhajú kňazi a diakoni. Mená nástupcov apoštola Petra na rímskom biskupskom stolci sú doložené od samého začiatku. Peter zomiera mučeníckou smrťou (ukrižovaním) na Vatikánskom vršku pravdepodobne v roku 64. Jeho nástupcom sa v tom istom roku stáva Línus, po ňom Klement I. (roky 90 – 99), až po súčasného, 264. Petrovho nástupcu, ktorým je pápež Ján Pavol II.

Toto bolo potrebné si povedať, aby bolo aspoň v základných rysoch jasné, čo je Cirkev a skadiaľ sa tu zobrala.

Keď sa dnes hovorí na tému Cirkvi a viery, neraz sa vysloví názor, že napokon nie je dôležité, do akej cirkvi človek patrí alebo akú vieru vyznáva. Vraj, najhlavnejšie je, aby sme „niečomu“ verili a sme boli dobrými ľuďmi.

Takéto vyjadrenia vychádzajú často aj z určitej bezradnosti zorientovať sa v spleti cirkví a náboženských spoločností. V skutočnosti problém nie je taký zložitý ako sa zdá.

Všetky náboženstvá na svete môžeme zadeliť do dvoch „množín“: zjavené náboženstvo a prirodzené náboženstvo. Do skupiny zjavených náboženstiev patria tri: židovstvo, kresťanstvo a do určitej miery islam. Všetky ostatné náboženstvá sú prirodzené.

Čo znamená „zjavené náboženstvo“? Už sme si to vyššie naznačili. Je to náboženstvo, ktorého obsah zjavil Boh. V dejinách Starého zákona to robil cez Mojžiša, prorokov, cez dejinné udalosti vo vyvolenom národe, cez autorov kníh Starého zákona. Starý zákon je vlastne náboženstvom Židov.

Božie zjavenie však vyvrcholilo tým, že Boží večný Syn sa stal človekom a ako Ježiš z Nazaretu žil v konkrétnom čase medzi ľuďmi ako svedok pravdy, ktorú nám priniesol od Boha.

Prečo „do určitej miery“ radíme medzi zjavené náboženstvá aj islam? Iste, Mohamed sa v Koráne odvoláva na rozličné videnia či zjavenia. Ale nie to je dôvod zaradenia islamu medzi zjavené náboženstvá. Ten spočíva v tom, že Mohamed či jeho nasledovníci prevzali viacero náboženských skutočností zo Starého i Nového zákona, najmä sa stotožňujú s vierou Abraháma v jediného a milosrdného Boha. Keďže v tomto bode prijímajú Bohom zjavenú pravdu (v Starom zákone), môžeme hovoriť o islame ako o zjavenom náboženstve (do určitej miery).

Ostatné náboženstvá sú prirodzené. Predstavujú hľadanie vzťahu k Bohu, túžbu po spoločenstve s ním, snahu získať si jeho odpustenie či jeho pomoc. V týchto snahách je veľa dobrého a šľachetného, ale je v nich aj veľa omylov. Pokiaľ takýto hľadajúci ľudia, alebo dedičia rozličných prirodzených náboženstiev, nemali možnosť pravdivo stretnúť s kresťanstvom, je potrebné mať patričnú úctu k ich náboženskému presvedčeniu a praxi, pokiaľ sa táto neprieči základným etickým zásadám. Neraz sa stáva, že duchovné záujmy a morálne snahy v týchto náboženstvách uľahčujú ich stúpencom prijatie kresťanstva. Slovenský misionár P. Jamrich, SVD, ktorý strávil dlhé roky v Indii, rozprával, že Indov nemusí presviedčať o tom, že jestvuje Boh, lebo oni v jeho existenciu veria. Nemusí im zdôrazňovať dodržiavanie Desatora, lebo oni podľa neho žijú. Stačí ich oboznámiť s Ježišom Kristom a s jeho evanjeliom a sú z nich vynikajúci kresťania...

Stretáme sa aj s tým, že zástancovia tolerancie zazlievajú Cirkvi a kresťanstvu vôbec, že šírením evanjelia znepokojuje ľudí. Treba ich vraj nechať žiť podľa ich svedomia, podľa ich presvedčenia, veď napokon aj Pán Boh bude každého súdiť podľa toho, ako žil v zhode so svojím svedomím. Naozaj je potrebné mať úctu voči svedomiu každého človeka. Svedomie však nie je len nejakým

subjektívnym presvedčením. Ono je povinné hľadať pravdu a keď sa s ňou stretne, zaujať k nej stanovisko. Čiže, ak človeku predkladáme pravdu, ktorú nám zjavil Boh, v žiadnom prípade tým neurážame jeho svedomie. Práve naopak, pomáhame mu a rešpektujeme jeho slobodu v rozhodnutí sa túto pravdu prijať alebo odmietnuť. Ak si to porovnáme so svetom techniky, tak ponúknuť najmodernejších vynálezov ako je internet, mobil, počítače, nik nepovažuje za vtieravé vnucovanie, ale naopak, vníma ich ako pomoc a snaží sa ich zadovážiť a používať. Ako veľmi trpia ľudia v rozvojových krajinách tým, že vedia o veľkých technických možnostiach rozvinutých krajín a oni tieto možnosti nemôžu mať... V oblasti vzťahu k Bohu ide o oveľa dôležitejšie záležitosti než je technika. Ide o zmysel života, o jeho kvalitu a o večný život človeka. Ak my o tomto niečo vieme, a najmä ak máme informácie, garantované samým Bohom, môžeme to pred druhými zamlčovať len preto, že sa nám nechce o tom hovoriť, alebo že sa bojíme neprijatia či odmietnutia?... Napokon, je tu zodpovednosť pred samým Ježišom Kristom, ktorý posielal svojich učeníkov: „Idte do celého sveta a učte všetky národy...“. A tiež nás varuje: „Kto by sa hanbil za mňa a za evanjelium pred ľuďmi, za toho sa bude hanbiť aj Syn človeka pred svojím nebeským Otcom“.

Z tohto hľadiska je pozoruhodné, že jednými z prvých šíriteľov kresťanstva boli vojaci. Víťazný stĺp cisára Marca Aurelia má aj relief, ktorý znázorňuje kresťanských vojakov, čo svojou modlitbou zachránili celú armádu. V situácii sucha a smädu vyprosili dážď. Vojaci sa dostávali do vzdialených krajín a pokiaľ boli kresťanmi, prinášali tamojším obyvateľom zvesť o viere. Takým vojakom bol aj Martin z Tours. Ako mladý dôstojník sa stretol v Galii s kresťanstvom. Prejavil oň záujem a začal sa pripravovať na krst. Bola to však pre neho nielen teoretická záležitosť. Snažil sa podľa kresťanských zásad aj konať. Do toho obdobia spadá udalosť, ktorá ho urobila všeobecne známym: pred bránami mesta Amiens stretol žobráka, trasúceho sa od zimy. Mečom rozrezal svoj plášť a polovicu z neho dal núdznemu... Koľkých inšpiroval tento

čin humanity k nasledovaniu?... Kresťanskí vojaci v rímskych légiách však boli odhodlaní za svoju vieru aj trpieť. Známy je príklad Floriána, v súčasnosti patróna hasičov. Vidíme ho pri hasičských zbrojniciach ako rímskeho vojaka stojaceho na stĺpe a vylievajúceho vodu na horiaci dom. A naozaj mal tento vojak do činenia s vodou. Ako vojak pôsobil na území dnešného Rakúska. Práve prebiehalo prenasledovanie kresťanov v Rímskej ríši. Aj on bol postavený pred rozhodnutie. Preto že sa nechcel vzdať svojej kresťanskej viery, bol odsúdený na smrť a to utopením v rieke. Preto, že nástrojom jeho umučenia bola voda, uctieva sa ako patrón tých, čo vodou zachraňujú pri požiaroch.

Aj v súčasnosti sa dostávajú vojaci do rozličných prostredí, tak v rámci Slovenska ako aj v zahraničí, zvlášť v rámci účasti na misii. Vojak, ktorý je kresťanom, má zostať kresťanom v každom prostredí. Nielen sám sa má snažiť o praktizovanie svojho náboženského života, ale svojím správaním má dávať príklad života zhodného s vierou. A najmä vtedy, keď takýmto príkladom vzbudí dôveru a záujem druhých – či kolegov alebo obyvateľstva – mal by byť ochotný im svoju vieru aj zdôvodniť, so všetkou úctou voči ich svedomiu, čiže rešpektovať ich rozhodnutie.

Môže slovenský vojak robiť väčšiu česť svojej krajine, môže lepšie využiť čas v službe, ako keď si svedomito, v zhode s kresťanskou morálkou, plní svoje vojenské povinnosti a ľudsky a zodpovedne sa správa aj k civilnému obyvateľstvu?

Pri sprostredkovaní kresťanskej viery druhým ľuďom však často narážame na vážny problém: kresťanstvo prichádza v rozličných podobách. Jedni kresťania si hovoria katolíci, iní pravoslávni, ďalší evanjelici – a ešte by bol dlhý výpočet všetkých cirkví a skupín do ktorých sú kresťania rozdelení. Aj nás samých to niekedy dezorientuje a zneisťuje.

Ako je to teda? Ježiš Kristus vytvoril jednu Cirkev a za viditeľný základ jej jednoty vo viere ustanovil apoštola Petra. V predvečer svojej smrti – čiže v najvážnejšej chvíli – sa Ježiš modlí k Otcovi za tých, čo uveria v neho: „aby

všetci boli jedno ako si ty, Otče, vo mne a ja v tebe. Aby aj oni v nás boli jedno, aby svet uveril, že si ma ty poslal“ (Jn17, 21). Čiže, jednotu kresťanov kladie ako podmienku úspešnosti šírenia evanjelia. Toto si v súčasnosti uvedomujú takmer všetci kresťania a snažia sa hľadať cestu k plnej jednote.

Čo sa stalo, že sa táto jednota jedného spoločenstva Cirkvi narušila?

Pre odpoveď si musíme zájsť do histórie. Vzhľadom na šírku problematiky sa tu môžeme obmedziť iba na stručnú schému. Kto by sa chcel s touto témou oboznámiť podrobnejšie, musí siahnuť po odbornej literatúre.

V prvom kresťanskom tisícročí nachádzame kresťanstvo zjednotené vo viere, ktorej zárukou pravosti bol rímsky biskup, nástupca Petrov. Svedčí o tom aj táto historická udalosť: v meste Chalcedon sa zišli biskupi Východu i Západu aby riešili na tomto koncile závažný vieroučný problém. Vtedajší pápež Lev I. poslal na koncil list, v ktorom vysvetľuje pravoverné chápanie otázky. Po prečítaní listu biskupi zvolali: „Cez Leva prehovoril Peter!“. Z toho jasne vidieť, že chápali pápeža ako Petrovho nástupcu, ako záruku pravovernosti Cirkvi.

V roku 1052 prichádza k tragickému oddeleniu Východnej Cirkvi od jednoty s Rímom. Východná cirkev si napriek tomu zachovala apoštolskú postupnosť biskupov, sviatosti a učenie viery. Východné cirkvi, oddelené od jednoty s Petrovým nástupcom, sa nazývajú cirkvi „pravoslávne“ alebo „ortodoxné“. Niektoré z nich však postupne našli cestu jednote. Nazývajú sa katolícke východné cirkvi. Z nich je u nás najznámejšia Grécko – katolícka cirkev.

Ďalší veľký zlom sa odohral na pôde Západnej cirkvi začiatkom 16. storočia, kedy prichádza k tzv. reformácii, čiže snahe očistiť Cirkev v duchu učenia evanjelia. Celkom iste bolo čo naprávať. Ibaže radikalizmus niektorých reformátorov, ako bol Martin Luther alebo Ján Kalvín, pretrhol spojenie nielen s pápežom, ale aj apoštolskú postupnosť biskupov, čím sa stratila sviatosť kňazstva a s ňou aj niektoré ďalšie sviatosti, najmä eucharistia a sviatosť pokánia. Evanjelici a kalvíni si v podstate ponechali z duchovných hodnôt Cirkvi iba krst a Sväté písmo-Bibliu.

Krátko na to, v roku 1534 spôsobil kráľ Henrich VIII. Odtrhnutie kresťanov v Anglicku od jednoty s Rímom. Skutočnou príčinou bolo to, že pápež nebol ochotný zrušiť kráľovo manželstvo, ktoré bolo platne uzavreté. Takto vzniká ďalšia protestantská cirkev, anglikáni. Po objavení Ameriky sa mnohí protestanti presťahovali do „Nového sveta“, kde postupne zakladali nové protestantské spoločenstvá. Medzi protestantmi môžeme stretnúť mnoho úprimne veriacich kresťanov, ktorí sa snažia žiť podľa Svätého písma.

V jubilejnom roku 2000 pápež Ján Pavol II. v mene katolíckej Cirkvi verejne odprosil Boha za chyby a hriechy, ktorými niektorí členovia Cirkvi dali pohoršenie a prispeli k roztriešteniu kresťanstva.

V súčasnosti si takmer všetci úprimne veriaci kresťania uvedomujú, že reálny stav je v rozpore s vôľou Krista a v rámci ekumenického hnutia hľadajú cestu k jednote. Zvlášť významnou iniciatívou je týždeň modlitieb za jednotu kresťanov, ktorý sa slávi každoročne pred sviatkom obrátenia apoštola Pavla, od 17. do 25. januára. Veriaci rozličných vierovyznaní sa stretávajú na spoločných modlitbách o dar jednoty.

Aj v rámci armády sa stretávame s kresťanmi rozličných vierovyznaní. Tak isto je duchovná služba nielen katolícka, lež aj Ekumenická rada cirkví, ktorá „zastrešuje“ nekatolícke cirkvi, má svojich duchovných v armáde. Je potrebné uvedomovať si, že napriek pretrvávajúcim rozdeleniam je oveľa viac toho, čo nás spája: je to viera v Trojjediného Boha, krst, Sväté písmo. A to je dostatočný dôvod pre snahu o vzájomnú kresťanskú lásku. Sám Kristus povedal: „Podľa toho poznajú všetci, že ste moji učeníci, keď budete mať lásku jedni k druhým“.

5. Vojak a rodina

K ľudskému rozmeru vojaka ako človeka v uniforme patrí aj jeho rodinný život. Spravidla každý vojak vyšiel z rodiny. Roky prežité v rodine, vzťahy s rodičmi a súrodencami, prípadne so širšou rodinou rozhodujúcim spôsobom

poznamenávajú človeka na celý život. Ako dospelý človek by mal vojak zhodnotiť, čo bolo v jeho skúsenostiach s rodinou dobré a čo nie. Dobré vplyvy rodiny by mal s vďačnosťou prebrať ako vzácne dedičstvo do vlastného života. Prípadné nedostatky a chyby rodičov a rodinného prostredia je potrebné odpustiť a vyrovnať sa s nimi najmä v zmysle negatívneho poučenia, ktoré nás vedie k tomu, aby sme sa podobných chýb vyvarovali v našom vlastnom živote, vo svojej rodine. Je dôležité udržiavať aj naďalej dobré vzťahy so svojou rodinou. Môžeme to robiť písomným alebo telefonickým komunikovaním, ale najmä osobnými stretaniami. Nemáme však zostať iba pri slovách. Dospelosť sa prejavuje aj v schopnosti človeka dávať druhým. Neraz sa stáva, že i dospelé deti stále čakajú a neraz aj priamo žiadajú od svojich rodičov pomoc, najmä finančnú. Nešťítia sa prijímať aj časť penzie rodičov, alebo ich dajú do domova dôchodcov, kde ich navštevujú pravidelne – v deň vyplácania dôchodku...

Pozornosť a starostlivosť voči rodičom, pomoc súrodencom či iným príbuzným podľa našich možností, by mali charakterizovať náš vzťah ku nim.

Takmer každý vojak si chce založiť alebo si už založil svoju vlastnú rodinu. Je to prirodzené právo každého človeka. Manželstvo a rodina sú od počiatku ľudstva základnou bunkou ľudskej spoločnosti. Tam, kde sa rozkladá rodina, rozkladá sa aj spoločnosť, upadá morálka, stráca sa chuť do života. Nie sú zriedkavé prípady keď vojak, ktorý má problémy v rodine, rozvedie sa, či dostane list od životného partnera, že ho opustil, stráca záujem o prácu, je depresívny, alebo naopak agresívny, ba v niektorých prípadoch to končí aj samovraždou.

Počas vojenskej púte z Varšavy do Čenstochovej sa naša skupina vojakov zastavila aj v jedných kasárňach. Veliteľ týchto kasární rozprával, že bol do tejto funkcie preložený až zo Sliezka, kde má rodinu – ženu a tri deti. Napriek tomu, že môže pomerne zriedka cestovať domov, vyjadroval sa veľmi pochvalne o svojej manželke, s ktorou si plne dôverujú a na ktorú sa môže spoľahnúť, že svedomito zvládne starosť o rodinu. Na jeho prístupe k práci bolo vidieť, že ju

vykonáva s pokojom a so záujmom, s dobrým prístupom k ľuďom – celkom iste i vďaka pevnému rodinnému zázemiu.

Dobrá rodina však nie je vecou náhodného šťastia, lež sa o jej vytváranie treba zodpovedne starať. Čo teda robiť pre vytvorenie a udržiavanie dobrého manželstva, ktoré je základom rodiny?

Slovenské príslovie hovorí, že „Vrana k vrane sadá a rovný rovného si hľadá“. To prakticky znamená, že nájdeme približne takého životného partnera, akí sme my sami. Prvým predpokladom je teda práca na sebe, na svojom charaktere, na rozvoji svojich dobrých vlastností. V prvom rade musíme byť nároční na seba. To je predpoklad, aby sme si aj na druhom všimli a vážili vlastnosti a hodnoty, ktoré my sami považujeme za dôležité. A tiež je to predpoklad k tomu, aby si ten druhý všimol a mal záujem o takéto hodnoty na našej osobe.

Skutočnosť, že veľké množstvo manželstiev sa po čase rozpadáva, hoci si pri sobáší sľubovali lásku na celý život, vedie k otázke o zrelosti lásky, ktorá by mohla byť trvalým základom manželstva. Mladí ľudia sa často nazdávajú, že vzájomná sympatia, zaľúbenosť a telesná príťažlivosť sú láskou, ktorá ich oprávňuje uzavrieť manželstvo. Tieto javy sú prirodzené psychologické procesy, ktoré zameriavajú pozornosť muža na ženu a opačne. Nie sú však zodpovednými prejavmi ľudskej osoby. A láska k človeku, to nie je len spontánna sympatia a príťažlivosť, lež je to uvedomené a zodpovedné osobné rozhodnutie. Uvedomenie si citového vzťahu k nejakému človeku si teda vyžaduje, aby sme tento vzťah zvážili a zaujali k nemu zodpovedný postoj. Môže sa totiž stať, že takýto vzťah sa ozve k človeku, ktorý je už viazaný manželstvom, alebo v človeku, ktorý už má svoje manželstvo. Okrem toho je treba zodpovedne pouvažovať, či má perspektívu tento vzťah rozvíjať – vzhľadom na morálne vlastnosti daného človeka, na jeho názory, naše i jeho životné okolnosti. Napríklad zobrať si za manžela alkoholika neveští zrejme dobrú budúcnosť. Tak isto môžu ohrozovať stabilitu manželstva závažné rozdiely v pohľade na životné záležitosti ako je názor na interrupciu či rozvod,

chápanie zmyslu peňazí a životný štýl a v neposlednom rade sú dôležité aj náboženské rozdiely.

Neraz sa stáva, že mladí ľudia sa na seba citovo naviažu a až potom si všimnú vážne problémy, no už nemajú silu odpútať sa jeden od druhého, vstupujú do manželstva takmer s istotou, že to nebude dobré a tak idú v ústrety trápeniu a rozvodu.

Súčasný spôsob života podporuje konzumný prístup vo vzťahoch medzi mužom a ženou. Ten sa prejavuje v tom, že ľudia sa vnímajú ako predmety užívania. Ten druhý je zaujímavý pokiaľ poskytuje citový a sexuálny pôžitok. V skutočnosti je však i ten druhý ľudskou osobou. A osoba – ako sme si vysvetlili na začiatku – nikdy nesmie byť používaná ako predmet. Na základe toho, že človek je osobou je nie predmetom, ale „podmetom“, čiže pôvodcom svojich prejavov a neopakovateľným jedincom. Preto jediný správny prístup k človeku je láska. V našej „kultúre“ sa však láska takmer stotožňuje s citovo-sexuálnym vzťahom. Ako sme si však už vysvetlili, tento vzťah sa musí pozdvihnúť na úroveň osoby, čiže, musí sa začleniť do uvedomelého a zodpovedného úsilia o dobro milovanej osoby. Iba v dobre toho druhého možno nachádzať svoje vlastné dobro a šťastie. Pod dobrom sa často chápe to čo je príjemné. Lenže, skutočné dobro je len to, čo je trvalo dobré pre človeka. Zárukou tohto trvalého dobra je prirodzený zákon, garantovaný Božím zákonom. Tvrdiť, že mám niekoho rád a v mene tejto lásky konať v rozpore s mravným zákonom je prinajmenšom sebaklam. V každom prípade je skutočným, i keď možno neuvedomeným, dôvodom sebecka, túžba po uspokojení vlastných túžob a citovo-telesných potrieb. Lenže, práve egoizmus je najväčším nepriateľom a priamo vrahom lásky. Život nám poskytuje o tom veľa príkladov. Jedným z nich sú aj predmanželské vzťahy, ktoré sa v našej dobe považujú za takmer normálne. Treba si vraj, vyskúšať, či sa k sebe hodia; čo je na tom, či takto žijú pred manželstvo alebo po sobáš, hlavná vec, že sa majú radi...A predsa je tu podstatný rozdiel. Pred sobášom sú obaja „slobodní“. Čiže,

nie sú viazaní vernosťou a nerozlučiteľnosťou. Ich vzájomný vzťah nezodpovedá realite. Ich telesné spolužitie nie je vzájomným darovaním sa, ale skôr spoločným užívaním, jednostranným, alebo obojstranným sebecťvom. Nebadane sa v nich upevňuje postoj: „Mám ťa rád, kým z teba niečo mám“. Ak s týmto postojom uzavru aj manželstvo, zdanlivo sa nič nezmení, všetko ide ďalej tak ako to bolo pred sobášom. A predsa. Život v manželstve a v rodine prináša aj povinnosti a pre dobro toho druhého či pre dobro detí sa treba aj zriekať, obetovať. Ak jeden, či obaja, si nenavykli na ochotu z lásky k druhému, pre jeho dobro, sa zrieknuť svojich požiadaviek či záujmov, potom im to v rodine padne ťažko, ba neraz to vôbec nedokážu, toho, kto si od nich takúto sebaobetu vyžaduje pociťujú ako nepriateľa svojho šťastia – a tak sa k nemu aj správajú. Ak je to prichádzajúce dieťa, neváhajú mu siahnuť na život; ak je to, napríklad, chorý manželský partner, opúšťajú ho.

V nemocnici ležala mladá žena, chorá na sklerózu multiplex. Jedného dňa s plačom povedala: „Bol ma navštíviť manžel a povedal mi, že ja som chorá a preto mi je on neverný“.

Teda, vyzrievanie v opravdivej láske si vyžaduje aj ochotu k sebazapieraniu, k obetavosti. A veľká láska, čiže veľká snaha o opravdivé dobro toho druhého, si môže vyžadovať aj veľké sebaovládanie. A práve obdobie pred sobášom je časom, kedy treba vyzrievať v schopnosti k obetavej láske. Prijatť požiadavku predmanželskej zdržanlivosti nemusí byť ľahké, ale jej dodržiavanie je spojené s dobrom oboch snúbencov aj s dobrom možného dieťaťa. Ak je však toto sebaovládanie motivované láskou k milovanej osobe a v neposlednej miere aj láskou k Bohu, ktorú dokazujeme dodržiavaním jeho prikázaní, potom je aj toto zriekanie sa zdrojom opravdivej a čistej radosti, osobnej i spoločnej.

Keď sa takto pozeráme na lásku, potom ona nie je nejakým krehkým citom, ale je tou najväčšou a najdôležitejšou silou. V evanjeliu sa nachádzajú aj tieto slová: „Nik nemá väčšiu lásku ako ten, čo položí život za toho, koho miluje“. A to je už veľmi blízke aj každému vojakovi.

Žiaden vojak by sa nemal stávať slabochom, ktorý sa dá zotročovať svojimi vášňami, svojimi sexuálnymi sklonmi. Žiaden vojak by nemal degradovať ženu iba na predmet uspokojovania svojich vášní. Práve vojak, ako symbol sily a obetavosti, by sa mal snažiť o zodpovedný prístup ku každej dievčine či žene, a najmä ku svojej vlastnej. Bolo by potrebné obnoviť ducha rytierov, ktorí boli ochrancami slabých, najmä žien.

Keď nad tým takto uvažujeme, uvedomujeme si, že si to vyžaduje radikálnu zmenu celého nášho prístupu k životu. Ale nemáme na výber. Buď sa necháme naďalej ovplyvňovať primitívnou konzumnou subkultúrou, ktorá zneužíva naše sklony a ponizuje nás pod úroveň živočíchov, alebo sa budeme snažiť o zodpovedný a človeka dôstojný prístup ku každému, vrátane dievčat a žien. To tiež predpokladá odmietanie primitívnych a ponížujúcich masmediálnych programov, pornografie a pod. Predsa to, čo síce dráždi zmysly, ale ponizuje človeka, to nemôže byť predmetom našej zábavy a radosti. Práve preto, aby sme mohli skutočne milovať ľudí, to znamená pričiňovať sa o ich pravdivé dobro, z čoho by sme mali aj my trvalú radosť, treba nám praktizovať sebaovládanie. Kto by mal viac vynikať v sebadisciplíne, než vojak?!

Z manželstva sa stáva rodina darovaním života deťom. Nie je možné dať človeku väčší dar než je dar života. V súčasnosti sú však rodiny na tento dar dosť skúpe, čo sa prejavuje u nás i v niektorých iných krajinách na negatívnej demografickej štatistike. Populácia sa stáva prestárlou, detí je málo, nad budúcnosťou tak jednotlivcov ako aj celých národov visia ťažké mraky...

Z dieťaťa sa stal luxusný tovar, ktorý si málokto môže dovoliť. Tí, čo sú chudobnejší majú problémy s vyživením detí. Je zvláštne, že všetko čo súvisí s dieťaťom je také drahé... A tí, čo majú dostatok hmotných prostriedkov vravia, že nemajú na deti čas. Majú toľko povinností a záujmov...

Iste, sú rozličné okolnosti, v ktorých sa jednotliví manželia nachádzajú. Oni sú kompetentní zvážiť kedy a koľko detí môžu prijať. Ak však chceme byť

pravdiví, musíme pomenovať aj najčastejšiu príčinu odmietania darovania života novým ľuďom, a ňou je už spomínaný egoizmus. Z manželského spolužitia sa pomocou rozličných antikoncepčných metód a prostriedkov vypreparuje len tá príjemnejšia časť a zabráni sa možnosti plodenia. Lenže prirodzený zákon nemožno oklamať. A tento zákon v oblasti manželského spolužitia je taký, že ono má súčasne dva významy: zjednotenie manželov v láske a plodenie nového života. Táto druhá zložka nie je celkom závislá od vôle manželov. Niekedy si aj veľmi želajú dieťa a ono neprichádza. Okrem toho jestvujú v cykle organizmu ženy aj neplodné obdobia. Z uvedeného vyplýva, že telesné spolužitie muža a ženy je zhodné s prirodzeným zákonom – a to znamená je trvalo dobré tak pre nich ako aj pre potomstvo (a v širšom zmysle i pre ľudskú spoločnosť, pretože rodina má nevyhnutný vplyv aj na spoločnosť) – ak sa uskutočňuje v rámci platného manželstva, ktoré je zárukou trvácnosti vernosti a lásky medzi manželmi a tieto sú zasa predpokladom dobra pre prípadné dieťa; keď je vyjadrením a potvrdením vzájomnej lásky a napokon, keď je otvorené pre plodenie. Iste, človek môže poznať plodné a neplodné cykly prírody a keď majú manželia rozumné dôvody pre ktoré by dieťa malo prísť neskôr, alebo by ďalšie už nemalo prísť, môžu sa manželsky stretávať v týchto neplodných obdobiach a v plodných sa stretania zdržať. Hovoríme vtedy o takzvanej prirodzenej regulácii počatia. V takomto prípade človek rešpektuje danosti prírody, ktoré jej dal Stvoriteľ, zodpovedne ich využíva, ale do nich svojvoľne nezasahuje aby dosahoval svoje sebecké ciele. To sa deje používaním rozličných antikoncepčných metód a prostriedkov. Zo strany tých, čo ich praktizujú je to prejav konzumnej mentality, ktorá aj z tejto najintímnejšej oblasti robí predmet užívania. Zo strany tých, čo tieto metódy a prostriedky praktizujú ide predovšetkým o ekonomické záujmy, pretože producenti na tých prostriedkoch dobre zarábajú; ide však aj o zákerný boj proti životu vôbec, ktorý sa už zjavne prejavuje v celosvetovom merítku a dostal aj svoj názov: „kultúra smrti“.

Manželstvo sa však neohraničuje len na oblasť sexuality a darovania života deťom. Ono je predovšetkým spoločenstvom osôb. Toto medziosobné spoločenstvo predpokladá duchovnú jednotu manželov. Táto jednota nie je nejaký nehybný stav, ale je to živá jednota, ktorá sa buď stále rozvíja a upevňuje, alebo sa uvoľňuje a sa rozpadá.

Ako budovať túto jednotu medziosobného spoločenstva?

Základným predpokladom je vzájomná láska manželov. Vieme však, že predpokladom lásky je vzájomná dôvera. Keď si manželia dôverujú, dokážu zvládnuť aj najťažšie situácie. Letec a spisovateľ Antony Saint Exupéry spomína jedného svojho kolegu, ktorý zhavaroval v Andách. Ocitol sa medzi skalami, v ríši snehu a ľadu. Nevidel možnosť záchrany a zmieroval sa so smrťou. V tom si spomenul na svoju manželku a uvedomil si, že poisťovňa vypláca poistné vdove po pilotovi len vtedy, ak sa našla jeho mŕtvola. Ak zomrie v doline kde zhavaroval, zafúka ho sneh, prikryjú lavíny a keď ho aj priatelia budú hľadať, nenájdu ho. Starosť o svoju manželku ho prinútila zmobilizovať všetky sily a vyštverat' sa na najbližší kopec. Keď sa mu ťažko kráčalo, hovoril si: „Tvoja manželka i verí, že kráčaš a bol by si darebák, keby si nekráčal“. Vedomie dôvery manželky bolo pre neho takým stimulom, že šiel z kopca ďalej a dostal sa k ľuďom, ktorí mu pomohli. Dôvera mu zachránila život...

Opäť je tu však otázka, čo je základom dôvery?

Možno spokojne povedať, že týmto základom je pravda. Pravda, ktorú si manželia jeden druhému úprimne hovoria. Platí to aj opačne: natoľko si manželia vzájomne dôverujú, nakoľko si hovoria vždy pravdu. Uskutočňovanie tohto predpokladu dôvery a tým aj lásky si však nevyhnutne vyžaduje ochotu komunikovať, hovoriť spolu, chcieť povedať tomu druhému čo mám na srdci, čo si myslím, o čom som presvedčený... Máme však v našich rodinách na takúto pokojnú a úprimnú komunikáciu čas? O ten nás oberajú mnohé povinnosti a starosti. A keď aj sme spolu doma, nedovolia nám komunikovať

„komunikatčné prostriedky“, najmä televízia, internet. Alebo, lepšie povedané, nevieme tieto prostriedky používať s mierou, tak, aby sme dávali prioritu živej komunikácii s našimi najbližšími, s manželským partnerom a s deťmi. Sú však rodiny, kde sa darí vzájomná komunikácia a manželia i deti vedia z vlastnej skúsenosti, že tento čas, strávený vo vzájomnom rozhovore nedokáže nahradiť žiaden zábavný program...

V Jubilejnom roku 2000 Slovenská televízia odvysielala krátky dokumentárny film o živote a rodine jedného slovenského profesionálneho vojaka. Tento major i so svojou manželkou hovorili aj o svojej rodine. Majú päť detí, ktoré ochotne prijali, napriek vážnym zdravotným problémom manželky. Venujú sa ich výchove vrátane kresťanskej výchovy. Okrem radostného súkromného života má rodina aj bohaté kultúrne i náboženské aktivity vo svojom prostredí.

Zaťažkávajúcou skúškou pevnosti rodinných pút býva odchod manžela – vojaka na službu do misie. Všeobecná skúsenosť aj z armád iných štátov hovorí o tom, že mnoho manželstiev túto skúšku nevydrží. Nasledujú ľudské drámy, niekedy tragédie. Opäť je to o tom, čo vlastne týchto manželov spájalo. Či iba spoločné užívanie, alebo úprimná a obetavá vzájomná láska.

Vojak musí počítať s tým, že kedykoľvek sa môže vyskytnúť situácia, ktorá si bude vyžadovať jeho dlhší pobyt mimo rodiny. Aj keď takéto odlúčenie býva vždy ťažké, prežíva ho úplne ináč, ak sa môže spoľahnúť na osvedčenú dôveru a obetavú lásku svojej manželky (manžela) a ak manželský partner môže plne dôverovať tomu, ktorý je mimo domu, v službe, že i v tých okolnostiach sa vždy zachová v zhode s ich vzájomnou láskou.

Trvácnosť a nerozlučiteľnosť je totiž ďalšou podstatnou vlastnosťou manželstva. Opravdivá láska si vyžaduje nielen úplné darovanie sa manžela manželke a opačne, lež i celoživotnú trvácnosť tohto darovania, vzájomnú vernosť. Manželstvo je ako strom, ktorý potrebuje roky rastu na to, aby mohol prinášať ovocie. Ba aj vtedy, keď na jar zmrzne a neprinesie žiadne ovocie, trpezlivo

čakáme s nádejou, že na ďalší rok zarodí. Kto by bol netrpezlivý a po krátkom čase by strom vytrhol a zasadil ďalší, nikdy by sa nedočkal košatej koruny obťaženej chutným ovocím...Život v manželstve a rodine má aj svoje krízové obdobia, prechádza cez ťažkosti a problémy. Ale pokiaľ sa manželia snažia prežívať aj tieto krízy vo vernosti a v úsilí o úprimnú lásku, stanú sa tieto ťažké obdobia krízami rastu. Vzťahy medzi manželmi i v rodine postúpia na kvalitatívne vyšší stupeň. Túto trvácú lásku a jednotu veľmi potrebujú najmä deti. Ak z nich majú vyrásť vyrovnané a zdravé osobnosti, musia mať v rodine, vo vernej láske svojich rodičov trvalé zázemie.

To platí všeobecne o každom manželstve a rodine. Manželia, ktorí sú kresťanmi, vedia, že ich manželstvo je sviatosťou, čiže obrazom obetavej lásky Ježiša Krista k Cirkvi, ktorú spečatil obetou na kríži. O takúto obetavú vzájomnú lásku sa majú manželia nielen usilovať, lež sviatosť manželstva je pre nich aj zdrojom duchovnej sily, pomocou ktorej môžu tento ideál aj dosahovať.

6. Náš boj nie je proti ľuďom...

Vojaci majú rozličné názory na zmysel svojho poslania v prípade ozbrojeného konfliktu. Niektorí hovoria otvorene, že armáda je na to, aby zabíjala. Je vraj vecou politikov, aby povedali kedy a koho... Iní sa zasa vyjadrujú humánnejšie: cieľom ozbrojených aktivít nie je v prvom rade zabíjanie nepriateľov, ale dosahovanie stanovených zámerov. Že pri tom príde aj ľudia o život, to je skôr nežiadúci a nevyhnutný sprievodný jav.

Akokoľvek môže byť ozbrojený konflikt nevyhnutný a oprávnený, vždy je ponížením ľudskosti. Veď, keď človek zabíja človeka (i keď v obrane vlasti), keď ničí mestá a vypaľuje dediny, keď pustoší životné prostredie, je to niečo človeka ponižujúce, ponižuje to ľudstvo ako také – že totiž nedokázalo sporný problém riešiť dohodou a porozumením, lež to robí z takúto cenu...

Keď v deväťdesiatych rokoch bojovali Chorváti o svoju samostatnosť, muž, ktorému zabili dvoch synov a otca sa vyjadril takto: „Radšej desať rokov vyjedávať ako jeden deň bojovať. Tie životy už nik nevráti...“.

Aj niektorí naši velitelia to veľmi správne vyjadrujú. Jeden z nich po prezentácii rozličnej bojovej techniky povedal: „Máme túto obrovskú ničivú silu pripravenú, ale dal by Pán Boh, aby sme to nikdy nemuseli použiť“. Aký má byť teda postoj vojaka? Iba cvičiť, pripravovať sa, byť v pohotovosti – a v skutočnosti nebojovať? Býva to, našťastie aj tak, že vojaci odídu aj do penzie bez toho, že by mali príležitosť zúčastniť sa skutočného boja. A predsa, skutočný vojak je bojovník, má to v krvi. Ak sa mu nenaskytne príležitosť zápasiť za nejaké veľké hodnoty, preukázať hrdinstvo, môže sa cítiť frustrovaný, sklamaný...

Na záver našich úvah by som chcel poukázať na to, že každý z nás, a zvlášť vojak, má možnosť každodenne statočne bojovať o skutočné hodnoty. Pritom spravidla nemusí prelievať krv ani ničiť žiadne objekty. Totiž skutočný boj je boj proti zlu. Zlo nie je len to, čo sa naakumuluje do ozbrojeného konfliktu. Zlo pôsobí ako neviditeľný bacil všade, vrátane nás samých. My, kresťania, na základe Božieho zjavenia vieme, že zlo nie je len nejaká anonymná sila, lež je osobnou skutočnosťou a má svoje pomenovanie: diabol. On vplýva na ľudí a pokiaľ sa mu ich podarí získať pre spoluprácu, cez nich uskutočňuje svoje vražedné plány. Ako vojaci viete z taktiky, že najnebezpečnejší je nepriateľ, ktorý je skrytý, ktorého nedokážeme identifikovať. V prípade diabla to platí v plnej miere. Zdá sa, že sa vyst'ahoval do ríše rozprávok, že v reálnom svete nie je a nepôsobí, ľudia si nevšímajú jeho vplyv. Stačí však každodenný pohľad na televízne noviny, stačí hovoriť s ľuďmi a musíme si klásť otázku, či sa také zlo mohlo vôbec zrodiť v ľudskej mysli... Nechcem vchádzať do konkrétností, tie si vie zrejme doplniť každý.

Bez demaskovania tohto najväčšieho nepriateľa, ktorého sám Kristus nazval, že je „otec lži a vrah ľudí od počiatku“, by boli naše snahy vložiť svoje života do

zápasu o spravodlivejší a lepší svet prinajmenšom neúplné.

Celý svet je jedným veľkým a neustálym bojiskom, na ktorom prebieha zápas medzi dobrom a zlom. Toto bojisko sa nachádza aj v duši každého z nás. Opäť ste to vy, vojaci, čo najlepšie chápete, ako ťažko je bojovať proti nepriateľovi, keď sa zahalí dymovou clonou, alebo sa preoblečie do našich uniforiem – čiže, keď ho nemôžeme rozoznať. A práve túto taktiku používa diabol. Nielen že on sám sa skrýva, lež šíri aj „dymovú clonu“, vplyvom ktorej ťažko rozlišujeme dobro a zlo. Často sa stáva, že zlo považujeme za dobro a opačne, alebo jednoducho čo je dobré a čo zlé, eventuelne, prečo je niečo dobré a niečo zlé...

Keď chceme nielen hovoriť, ale aj uskutočňovať to, čo sme pekne nazvali „duchovnou obnovou Ozbrojených síl Slovenskej republiky“, je nevyhnutné, aby sme si urobili jasno v otázke dobra a zla, aby každá z nás mohol a chcel vyhrať zápas medzi dobrom a zlom vo svojom svedomí, vo svojom duchu a podľa možnosti aj vo svojom bližšom či vzdialenejšom okolí.

V bežnom živote zvykneme hodnotiť či je niečo dobré alebo zlé podľa toho, ako sa o veci vyjadruje väčšina ľudí. Tento prístup k hodnoteniu sa prenáša aj na najvyššiu úroveň spoločnosti : do parlamentov – a za dobré či zlé sa považuje to, čo odsúhlasí parlamentná väčšina. Vieme, ako často sú za väčšinovými hlasovaniami skupinové záujmy, silné vplyvy, alebo jednoducho nedostatočné poznanie problematiky. Či je niečo dobré alebo zlé, to nezávisí v prvom rade od názoru väčšiny, ale jednoducho od toho, či je to pravda. Už grécky filozof Aristoteles vyslovil zásadu: „ Verum vel falsum in mente, bonum vel malum in operibus – Pravda alebo nepravda je v mysli, dobro alebo zlo je v skutkoch“. Čiže, či je niečo zhodné alebo nezhodné s pravdou, to poznávame pomocou rozumu, myslenia. Ak potom výsledok nášho uvažovania realizujeme , vzniká dobro v prípade, že sme uvažovali pravdivo; ak sme sa prinajmenšom mýlili a takýto uzáver prenesieme do praxe, výsledkom je zlo. Napríklad, inžinier – statik počíta projekt nejakého mosta. Pri výpočtoch sa pomýli. Stavitelia realizujú piliere mosta s týmito chybnými údajmi. Nik nemal zlý úmysel – ani

inžinier, ani stavitelia, iba vo výpočtoch bola neúmyselná chyba. Ak bola chyba závažná, most sa zrúti, môže prísť pritom k veľkému nešťastiu, k zlu – lebo sa realizoval omyl...Čiže, ak chceme spoľahlivo rozpoznať dobro od zla, nesmieme sa nechať pomýliť „dymovou clonou“ názoru väčšiny alebo masážou mozgu masmédiami. Jednoducho, musí byť naším záujmom používať merítko pravdy. Iste, nemôžeme prepočítávať všetky mosty a stavby, musíme sa jednoducho spoľahnúť na svedomitosť kompetentných odborníkov, i keď sa môže vyskytnúť omyl, na ktorý môžeme osudne doplatiť. Avšak, v oblasti nášho morálneho rozhodovania sa a konania potrebujeme, aspoň v zásadných veciach, preskúmať naše zámery vo svetle pravdy, skôr než ich uskutočníme. Lebo, realizovanie omylu vedie vždy k zlu. „Prístroj“, pomocou ktorého môžeme spoznať, či je naše rozhodovanie v zhode s pravdou alebo nie, je naše svedomie. Ono je ako nezávislý sudca, ktorý vynáša rozsudok o dobre alebo zle nejakého činu. Sudca to však nemôže robiť len podľa svojho vlastného, subjektívneho úsudku. Musí rozhodovať „podľa zákona“. Čiže, pozerá na zákon a porovnáva s ním daný čin a jeho svedomie mu hovorí nakoľko je ten čin v zhode alebo v rozpore s daným zákonom. Podobne je aj naše svedomie schopné správne rozhodovať len vtedy, ak pozná pravdu zákona o danej problematike, v ktorej sa má rozhodnúť. Z tohto hľadiska je povinnosťou nášho svedomia – a to znamená našou ľudskou povinnosťou – hľadať pravdu. Nie vždy je potrebné kvôli tomu namáhavé štúdium. Vo väčšine prípadov stačí aj chvíľka triezveho uvažovania, oslobodenie sa od rozličných vplyvov, obrátiť sa o radu na skúseného človeka. Sú však aj komplikovanejšie problémy, ktoré si vyžadujú namáhavé hľadanie pravdy. Je to niečo podobné ako pri cestovaní autom. Dôležité je, aby sme každú križovatku správne vyriešili. Poznáme dopravné predpisy a spravidla je to pre nás rutinná záležitosť. Zložitejšie to však je, ak sa dostaneme do cudzieho veľkomesta. Občas musíme zastat' a študovať automapu, niekoho sa opýtať. Ale iba na základe pravdivých informácií a konania v ich smere môžeme prísť k danému cieľu... Aj na našej životnej ceste sa ocitáme často pred nutnosťou rozhodovať

sa . Väčšinu rozhodnutí dokážeme pri troche pozornosti a zodpovedného uvažovania zvládnuť. Nechýbajú však ani neštandardné problémy, ale iba vtedy, ak ich zvládneme v zhode s pravdou, môžeme konať dobro, môžeme sa na svojej životnej ceste blížiť k cieľu, ktorým je absolútne Dobro, sám Boh, náš večný domov.

Okrem nášho rozumu, skúsenosti a rady druhých, je pre nás veľkou pomocou pri spoznávaní pravdy o závažných problémoch Božie zjavenie, Sväté písmo. Ježiš Kristus povedal pred Pilátom: „ Ja som sa na to narodil a na to som prišiel na svet, aby som vydal svedectvo pravde. Každý, kto je z pravdy, počúva môj hlas“(Jn 18, 37). Kristus nám nielen zjavuje plnosť pravdy, ale nám dáva aj duchovnú silu k tomu, aby sme dokázali podľa pravdy aj za každých okolností konať.

Naša vernosť pravde však musí byť súčasne sprevádzaná láskou. Opravdivé dobro sa rodí len z uskutočňovania pravdy v láske. Láska zabraňuje tomu, aby sa vernosť pravde a vlastnému presvedčeniu zvrhla na fanatizmus či fundamentalizmus. Láska je dokonca v istom zmysle viac než pravda. Pretože pri všetkej dobrej snahe je naše poznanie pravdy neúplné. Kým láska ako úprimná snaha o dobro druhého je stále aktuálna.

Vo svete v ktorom žijeme sú však oveľa aktívnejšie iné tendencie: namiesto pravdy rozličné rafinované formy lži a namiesto lásky rôzne formy egoizmu. Keď sa tieto tendencie premietnu do praktického života, vznikajú rôzne druhy zla. Proti zlu však treba bojovať. Pretože ono v konečných dôsledkoch ničí život. Ako však bojovať? Kresťanstvo nás učí premáhať zlo dobrom. Zdanlivo je to vopred prehratý zápas. A predsa. Z dlhodobého hľadiska sa stávajú víťazmi tí, čo sa nedali vyprovokovať zlu. Nenásilie, trpezlivosť, odpúšťanie, aktívne konanie dobra tomu, kto nám spôsobuje zlo, až po lásku k nepriateľom a modlitbu za nich – to je dvoma tisícročiami kresťanstva osvedčený spôsob ako premáhať zlo. Takýto boj proti zlu sa zdá byť skôr slabosťou. A predsa, kto sa o to pokúsi, zistí, že k premáhaniu zla dobrom je potrebná oveľa väčšia sila

ducha a charakteru, než k agresívnym prejavom. Tým neprejavujeme tolerantnosť voči zlu. Sme tolerantní voči človeku, milujeme človeka, aj keď sa dal ovplyvniť zlu alebo je priamo v jeho službách. Zlo však musíme odmietat' a priamo nenávidiet'. Sme v podobnej pozícii ako lekár, ktorý sa snaží oslobodiť pacienta od choroby. Bojuje proti chorobe ale nie proti chorému. Premáhať zlo dobrom je najúčinnější spôsob liečenia z choroby, ktorou je morálne zlo.

V tejto snahe ozdravovať život v našom prostredí, bojovať proti zlu aktívnym konaním dobra, môžeme byť všetci aktívni. Ak sa slovenský vojak pričíní o to, aby bolo okolo neho viac dobra, ak sa nedá zotročiť rafinovaným stratégiám zla, ak bude rozvíjať svoje ľudské a kresťanské hodnoty, bude nie hocijakým človekom v uniforme, ale človekom, ktorý si uvedomuje svoju hodnotu ako človeka a ako vojaka a praktizuje ju vo svojom živote.

So želaním, aby Vám k tomu prispeli aj tieto úvahy, Vás s úctou pozdravuje

+ František R á b e k , biskup – ordinár OS a OZ SR